

könyörgest, megmutattya az ő könyveit, ha ember megolvassa azokat. Szent Agoston előfámlállya az ő vallástételről való könyveiben, hogy az ő anyja, Monica azt fölötté igen kérte legyen, hogy titkos fenségnek foglaltatásában az oltárnál ő róla megemlekezzenec. Ez czac vén agnói figyelmes gondolat volt, mellyet az fia nem funtolta az fent Irás regulája ferint meg, hanem az anyához való természetű indulatból, egyebektől javaltatni akart. Az könyv pedig, mellyet az halottakra való gondviseletről ferzett, olly főt kértelkedett foglal magában, hogy az ő hidegségével az bolond buzgoságnac hiveséget méltán előlthatná az emberekben, hogy ha valaki az halotknac prokátora akarna lenni. Bizonyára hideg hasonlatossággal teszi bátorságosa azokat, az kic annakelőtte nyughatatlanoc voltac.

Mert ez az egy gyámol: mivelhogy az halottakért könyörgő fokás erőt vőrt, nem kell tehát ez foglaltat megvetni. Továbbá ha finte megengednémis, hogy az anya fent Egyházi régi Iróknac istenes dolognac tettett legyen, hogy ember meg ne verneje az halottakért való imádkozást, mindazáltal ugyan mindenkor azt a regulát kell megtartani az melly meg nem czalhat, hogy nem illic az mi hozzánk, hogy az mi imádságinkban valami tulaydonunkat eleggyitsük, hanem hogy az mi kérésinknac az Isten igéje alá kellyen vetterni: Mert az ő akaratyán áll, hogy nekünc előnkbe írja, mit akarjon hogy tőle kérjünc. Im-már pedig, mivelhogy az egész törvény és az Evangelium, czac egy betűvel sem ad minékünc szabadságot az halottakért való imádságra, tehát megmoczkolása az, az Istenec segítségül hívásnac, hogy ha ember többet igyekezie mivelni, hogynemmint ő paranczollya. Hogy pedig az mivelünc ellenkedőc ne kérkedgyenec azzal, hogy az régi Ecclesia ő nekic tárfoct volna ez ő tévölgésekben, azt mondom hogy nagy külömb-ség legyen benne.

Azoc az megholtakról megemlekeztenec, hogy az ne láttaséc, mint ha azok felől minden gondgyokat félen tóttéc volna, de egy ferf mind kértelkedtenec mint volna azoknac állapattyoc. Az purgatorium felől bizonyára olly igen nem állattac semmit, hogy azt inkább bizonytalan dolognac tartanac. Eze az kívánnyac, hogy valamit őc az purgatoriumról álmodrac, azt ember minden ellene mondasfélkül Hirnec ágazattyánac és tudománnyánac tartsa: Azoc az ő halottokat az Ur vaczorájánac elvételében, czac kevés főval, hogy azokról elfeledkeztenec ne láttatánac, Istenec ajánlottac.

Ezek pedig arra tórtne, hogy embernec naponkint fogalmatos gond-

gondgya legyen az halottakra, és azt ferfic az ő idetlen és alkolmatlan prédikállásóckal, hogy ember ez halotti gondtartást, az feretnec minden dolgainál fellyeb valónc tartsa. Sőt nemis volna nehéz, az régieknec egy nyáy bizonságit előhozunc, az mellyec mind azokat az halottakért való imádkozásokat, az mellyeckel akkoron éltene, nyilvánssággal felforgattyac.

Az minemü Agostonnac imez mondása, mellyel tanit, hogy, Az testnec feltamadását és az öröc életet minden emberec várjac: az nyugodalmat pedig az melly az halál után következie, kiki ackor veszi el mikor meghal, hogy ha arra méltó leend. Azt bizonyittya annak okaért, hogy minden istenfelő Keresztýenec, mihelyen meg halnac, nem kevésbé mint finte az profétac, Apastaloc és Martyroc, idvőséges nyugodalomra menne. Hogy ha azért illyen az ő állapattyoc, kérdelec, mi háfna az mi ő érettec való esedzészünkne. Az goromba babonáságokat, az mellyekkel az egyigyűket megigéztéc és varáslottac én elhagyom; az mellyek noha fántalan fokas, és azoknac legnagyobb rakásai, olly igen képtelen ostobác, hogy őc azokat semmi tíftecséges fínnel nem fíepithetic sem el nem fedezhetic. Elhalgatom az ő fíegyenséges kufarkodásókatis, az mellyeket őc ez megrögzőtt vak-ságában ez világnac, nagy kinyelsséggel üzrenec és gyakorlottanac. Mert annac sem fáma sem vége nem lenne: és ez utálatosságnac előfámlálása nélkülis, elegec vagyon itt az Istenfelő olvasóknac, az mellyeckel Lelkec esmeretit erőstheric és gyámolithattyac.

HATODIC RESZ.

*Az Keresztýén embernec életéről: és előszer, miczoda erősségeckel
intsen minket arra az szent
Irás.*

Megmondottuc, hogy az Ujjonnan fíületés arra igazitatott legyen, hogy az Hivóknec életében, az ő engedelmségec között és az Isten-nec lgasága között egyenlőség és ő fíve halgatas láttaséc: és ugy erőstítéc meg az Fíuságot, az melly által fiacka fogadtattanac. Noha pedig azt az meguyitást, az mellyel az Istenec ábrázattya mi benünc vífontag felépítetic, az ő Törvénye magában foglallya, de mivelhogy az mi lassúságunc és restségunc, főt ő fíon nélkülés gyámolítás nélkül fíükölködic, háfnos len-fen azért az Irásnac külömbkülömb helyeiről az életnec igazán rendelés-nec modgyát ő fíve fedegetni, hogy azoc, az kic az megrérest fívec ferint kedvellic, az ő munkájokban és ferenkedésekben meg ne essene.

Továbbá midőn az embernek Kerefyéni életincc formálásához kezd, ninczen elröyve tőlem, hogy soknemű és bővséges dologhoz fogoc, az melly az ő nagy voltával egész könyveris megtöltethetne, hogyha ember azt minden rébeiben tellységesen akarná intéznie és végeznie. Mert láttyuc melly igen bővségesec az Régiéknek intesec, az mellyeket czac egy jószágos czelekedetéről törtenekis. Nem felötteb foc főc-
kal pedig: Mivelhogy az iras, akar te melly jószágos czelekedetet kezdgyis főval meg diczerni, az dolognac bővségesével ő magátul ugy elterjed, hogy igazán nem lártatol rólla főllani, hanemha főkat főllandaf. En nekem pedig nem az főndékom, hogy az életincc rendelését, az mellyről való főllásra most tescec ígéteret, olly messe kiterjessem, hogy egy főr mind mindenik jószágotis megforgassam, és hogy mindenic mellé intefeketis tegyec.

Az mellyeket ember másunnatis vehet, kiváltképpen pedig az Regi Tanitoknac praedikatioikbol. Ennekem felöttebis elég lefien, hogy egy igaz ősvént mutassac, az melly által az jambor Istenfő ember az életincc jól rendelésénec tizillyára vezéreltesec; és hogy rövideden közön-séges regulát irjac, az melly ferint az ő dolgait és elhagyásit igazán intéz-
ze. Az jószágos czelekedeteknek bővséges megdiczésére is talám valaha idő adaric, avagy azt a tistet, az mellyre én nem olly alkotmatos vagyoc, masra bizom. En termeszetem ferint feretem az rövidséget. Es ha bővségesen akarnéc főlni, talám nem lenne kedves folyáfa. Es ha finte az tanitáfnac bővségesb modgya vólnais legkedvesfőb, de az ollyanhoz én alig kezdenéc. Ez jelen való munka pedig azt kívánnya, hogy mi az egyigyű tudománt az mennyire lehet legrővideb summába forit-
suc. Az mikeppen azért hogy az Philofusoknac az méltó Igafság és tistetség környül bizonyos korlattyoc és tizillyoc vagyoc, az mellyekből őc az jószágos czelekedeteknek, minden kiváltképpen való dolgait hoz-
zac elő: azonképpen az Iráfnac sinczen ezaránt rendből fogyathozáfa; sőt inkább legfőpb rendet tart, és főckal bizonyosbat, hogynem mint mind az Philofusoké. Czakhogy ez a külömbség, hogy őc, (miként hogy tistetségkivánoc vóltanac) az jószágos czelekedeteknek kimagyarázásában, valogatott világos rendie vágytanac, hogy az ő elméjeknek éles ferénfegétezzel mutatnájac.

Az Istennek lelke pedig, mivelhogy kérkedekenység nélkül tanított azzal az Tanitáfnac mértékfinóros módgyával nem olly igen élessen, és nem mindenkor élt. Az mellyel mindazáltal, az holott él, eléggé megér-
teti hogy nem kellyen azt elmulatnunc.

2. Továbbá, az a rend, az mellyet az Irás az ember életincc inté-
zésében

zésében tart, kiváltképpen két réfektől áll. Az első az, hogy az mi el-
ménkbe az igafságnac ferelmét, az mellyre teimészetből nem haylando,
bényomja: Az másic, hogy bizonyos regulát írjon előnkbe, az melly min-
ket az igafságra való igyekzetünkben ne hadgyon megtévőlyednunc. Az
mi azért az első tizickelt illeti, Soc és elég jó okai vadnac az Iráfnac, hogy
az mi főveinket az jónac fereterire meginditsa, az mellyec közzül oda fel-
külömbkülömb helyeken főkat megmutattunc: némellyeket pedig
még ittis rövideden megemléttunc. Miczoda fundamentomon kezdet-
né jobban el, hanem midőn megint arról, hogy meg kellyen fienteltet-
nunc, azért mert az mi Istenüncc fient: Es hozzá teszi az okát, hogy midőn
mi mint az elfuttatott juhoc, ez egész tévelgő és elhitető világon elfeljed-
tunc vólna, minket ísmét ő hozzája gyűytött, hogy ő minket ő nyájává
tenne. Midőn mi az Istenel való megeggyesülésünknek émlitesét hal-
lyuc, meggondollyuc azt, hogy annac kötele az fientség legyen, nem hogy
hogy mi az mi fientségünknek érdeme által jutnanc az mi Istenüncckel va-
ló eggyeségsbe, (holott főckal inkább ő hozzá kell előfer ragazkodnunc,
hogy az ő megfientelése által azon legyünc, hogy az hova hivand, őtet oda
kövesüc) hanem mivelhogy ez az ő diczőségere főképpen tartozic, hogy
ő néki semmi közösülése ne legyen az hamissággal és tistatatlansággal. An-
nakokaért az fient Irásis arra tanit, hogy ez legyen az mi hivatalunknac
tizillya, az mellyre neküncc mindenkor néznunc kellyen, ha mi az minket
hivó Istennek akarunc engednie.

Mert mi főkség vólt vólna, hogy ez világnac álnokságabol és tistat-
talanságabol, az mellyben bévóltunc merülve, meg főbaditatnanc, hogy-
ha mi egész életünkben abban akarnanc heverni és fertengeni? Annakfe-
lötte egy fer mind arrais megint az Irás, hogy minéküncc az Jerusalemnec
fient városában kellyen lakoznunc, hogyha az Istennek népe közzé aka-
runc főamlátatni; mellyet mikeppen hogy magánac foglalt, és az ő tistef-
ségere fientelt, azonképpen nem illic hogy az benne lakóknac tistatalan-
ságockal megferteztesec. Innét vadnac imez főc, hogy azoknac lefien
lakáfc az Istennek haylékában, az kic maculanélkül járnac, és igafságra
igyekezec &c. Mert semmikeppen nem illic az, hogy az az fientséges
hely, az mellyben ő lakozic, rakva legyen ganéval és tistatatlansággal mint
egy baromifiallo.

3. Továbbá az Iras, hogy minket inkább megindítson, megmutat-
tya, hogy az mikeppen az Atya Isten, minket az ő Christusában magával
megbékeltetött, azonképpé ő benne minéküncc előnkbe adta azt az ábrá-
zatot, az mellyhöz akarja hogy mi hasonlóc legyünc. Nosza, talállyanac
mesterséget az philofusoknál azoc, az kic azt alittyac, hogy czac azok-

nál vagy az igaz és rendfent való előfőta és helyezettése az jó erkölcsöktől való tudománac. Azonoc midön minket az jószágos czelekedetekre keményen akarnak is inteni, ugyan nem hoznac egyebet elő, hanem hogy ember, az természetű illendőképpen éllyen: Az iras pedig az intéseket meréti az igaz kűfőből, az melly az mi életünket nem czac az Istenre, ugy mint annac szerzőjére, az kinec köteleffis, paranczolja igazítani: hanem minekutánna megtanított, hogy mi az mi első igaz eredetűnkől és mi teremtetésünknek törvényétől elrávoztunc, hozzátéfi aztis, hog' a Christus, melly által mi az Istenhez békéltettünk, és tőle kegyelembe vétettünk, minékünc ártatlanságnac példájul adatott legyen előnkben, az mellyet az mi életünkben kellyen követnünk, és az mellynek hasonlóságára kellyen igyekeznünk. Mit kívánnál ez egynél hathatőbbat? Sőt mit kívánhatnál ennél az egynél többet? Mert ha mi az Urtul olyan formán vétettünk az fiúságra, hogy az Christufnac ábrázattya, melly kötele az mi fiúságunknac, az mi életünkben világoskodgyéc; tehát nem czac fégyenséges hitelenséggel szakadunc el az mi teremtetésünktől, hanem megis tagadgyuc az megváltót, és idvőzítőt, hogyha az igazságnac és fienségnac nem adgyuc és nem jegyefittyuc magunkat. Annakutánna az Istenec minden jó teteményéről is, az mellyet nekünc előfőtalál, és az mi idvőfőgünknek mindé refejölis vesfé az iras okot a megintésre: Az mint midön azt mondgya, hogy mi az időtől fogva, miulta az Isten nekünc magát atyánk nac mutatta, legnagyobb háládatlanságnac vádolattunc, hogyha mi magunkat viszontag ő hozzája, ugy mint fiaknac nem mutattyc. Hogy az időtől fogva, hogy minket Christus az ő vére nec ferdője által megtisztított, és ez megtisztítást az kerestűség által velünk őzlötte, nem illic mihozzanc hogy uy mozc kockal magunkat megtisztítatalanítuc. Hogy minékünc az időtől fogva, hogy minket az ő testébe béöltött, forgalmatofson kellyen őrizkednünk, hogy valami maculával magunkat meg ne ferteztetstuc, mivelhogy ő tagai vagyunc. Hogy azultatol fogva hogy ez az mi fejúnc, felment mennyekbe, az illic mihozzanc, hogy az földi kívánságokat letegyuc, és a mennyei életre tellyes fiúnk ből kívánkozzunc és foházkodgyunc. Hogy minekutánna minket az fi. Lélec Istenec templomivá fentelt, forgalmatofson legyunc azon, hogy az Istenec tisztetése mi általunc dicz ő itéséc és magasztaltaséc: és őrizkedgyunc, hogy az bűnők nec undoksága által meg ne ferteztetstuc. Hogy minékutánna a mi testeink és lelkeinc a mennyei hervadhatatlan koronaknac dicz ő séges elvételére rendeltettec, valóságofsan arra igyekezzunc, hogy tisztán és romlatlanul mind az Urtac napjaiglan megtartassanc. Ezeket, mondom, hogy az legerőfőb fundamentomok legyenc az élet nec igazán és jó moddal való rendelésére: az mellyekhez hasonlók

Malach. 1. v. 6
Ephes. 5. v. 1.
1. Joh. 3. v. 1.
Eph. 5. v. 26.
Heb. 10. v. 10.
1. Cor. 6. v. 11.
1. Pet. 1. v. 19.
1. Cor. 6. v. 15.
Ioan. 15. v. 3.
Eph. 5. v. 13.
Colof. 3. v. 1.
1. Cor. 3. v. 16.
& 6. v. 19.
2. Cor. 6. v. 16.
1. Thest. 1. v. 23

fontókat semmiképpen nem találfi az Philosophusoknál, a kik soha fellyeb nem menec az ember nec természetű méltóságánál, midön őtet tisztól akarjac meginteni.

4. Es itt immár ideje azokat megfőlittani, az kik nél midön semmi nincz Christusé, hané czac a pusztá név és titulus, de mégis kerestűének nec akarnac tartatni. De vallyons miczoda ortzával és igazsággal mer nec valaha az ő fent nevével diczekedni? Holott senkinec semmi közösülése ninczen az Christussal, hanem czac azoknac, az kik az ő igaz esméretit az Evangeliumnac igejéből megértőttéc és elfogtác. Tagadgya pedig az Apastal, hogy az Christust igazán megtanultac volna, az kik meg nem tanitattac arra, hogy az ő embert, az melly az tévelgés nec kívánsága ferint megvés, tőlc elnem vetic, és az Christust fel né őltözc. Nyilván vagy on annak okaért hogy ez illyen ember ec a Christus esméretivel hijaban kerked nec, és ő rayta nagy bősűtságot téf nec, akar őc nyelveckel melly ékes czaczogásűzzenekis. Mert az Evangeliumnac tudománya, né nyelv nec tudománya, hané élet nec, és azt nem czac értelemmel és elmével kell megfogni, mint az egyéb tudományokat, hané akkor vétetic az előferis bé, és ugy értetic meg, mikor mind az egész lelket meg fállya és megűli, és midön helyet és lakást az belső elmében és az fiú nec mélységében talál. Annak okaért avagy fűnyenec meg az kerestűen nevével kerkedni, holott nem az őc; avagy tartsa ec ugy magokat, mint az olly tanítványoc, kik az Tanító mesterhez a Christushoz né méltatlanoc. Mi az első helyet annac az Tudománac engedték, az mellyben az mi Kerestűényi Religiónac foglaltatott, mivelhogy azon kezdetic el az mi idvőfőgünc: Hogy pedig az minékünc használatos legyen fiúnkbeis méllyen békell hatni, és annac erejé nec életünkben is ki kell mutatódni, sőt minket ő magára kell változtatni. Es hogyha a Philosophusoc méltán haragűnac azokra, és gyalázzattal kivetikis az ő társaságokból, a mellyec midon azzal a tudománnyal kerked nec és azt tanitgyac, a melly nec ez élet nec tanító mesteré nec kellene lenni, azont penig Sophistai czaczogásűra forditgyac: meűy, vel illendőbbben fidalalmazhattyc mi ez czeleczapo Sofistákac, az kik többet nem czelekedűnc, hanem az Evangeliumat czac az külső ajakoc között alig forgattyc meg: maga annac erejé nec fűzforta inkább bé kellyene az elmé nec és fiú nec belső részeibe és mélységébe hatni és őtleni, és az lélekbe gyökerezni, faz egész embert mondom, hogy inkább meg kellene annac indítani, hogy nem mint az Philosophiánac hideg intéseinec.

5. Mindazonáltal nem kívánom azt, hogy az Kerestűény ember nec erkőltűe semmi nem egyéb, hané merő azon tőkélletes Evangelium legyéc, noha az mind kívánando volna, (mind pedig az onis kellene igyekezni: hané az Evangelium tőkélleteségét én né olly keménséggel kívánom meg,

hogya azt Kereszténynek né esmernem, a ki még azt el nem érte: mert ilyenképpé minden embereknek ki kellene az anya fi. Egyházból rekesztetniec: mert né találtatic senki, a ki attul még igen nagy távol né volna: soka pedig benne még elő nem mentec, az mellyec mindazáltal méltatlan vetteténecc meg. Mit kelly tehát czelekedni? Ollyan tárgyat függezzen ember fiemei eleibe, az mellyre minden ő fogalmatósága egyedül igazitáséc. Olly tziel tételéséc fel, a mellyre vágyódyunc és füllunc. Mert né kell az Istenel ilyenképpen ostitozni, hogy te annac egy rést, az mi az ő igejében te elődbe iratic, bévegyed, a másikat a te tulaydon akaratom és tetrzésed szerint elhadgyad és elmulassad. Mert elsőben mindenütt paranczollya minékünc az tökéletességet, ugymint legfőb tziellet az ő tisteleitenc, a melly igezékén érti az elménec hamiságnélkül való tistea egyigységét, az melly minden családságnélkül és tettetésnélkül legyen: Az mellyel az kertős fiu ellenbe vettete, mintha azt mondaná, hogy az igazan való életnek lelki elkezdése ez legyen, midőn az elménec belső indulattya és kívánsága az Istenec ajánlattatic, és ő neki tulaydonul adatic a fentességéc és igazságac tettetésnélkül való czelekedetire és gyakorlására. De mivelhogya ez földi testnec tömlőtzében, senkinec minczen annyi érteke és ereje, hogy ez futásban igaz vidamsággal elő sietne, sőt nagyob réstent, olly erőtelenc és bennac, hogy mint egy botorkazva és fantikálva, sőt még ugyan az földön máfikálva nagy lassan alég menec elő, mennyünc azért mindnyájan, hiki minden az ő kisded erejénec és értékénec mértéke szerint, és ez elkezdett uton járatt vegezzücc el. Hisem nem megyen senki olly nagy vesfélyel, hogy mindennap ez után valami résteczkéit el ne mérdegelnéje és ne fogyatnája. Annakokaért ne fűnyünc meg arra igyekezni, hogy az Urnac utában naponkint valamennyire nevedgyünc és gyarapodgyünc: Es az előb érkezésnec kicziny vólta miatt ne hadgyunc el magunkat: Mert akar melly igen nem kívánságunc szerint megyenis elő mindgyart ez uton járásunc, de ugya nem les azért hiába fáratságunc és né vést el munkánc, hogyha ez ma nap, az tegnapit meghaladgya: czac hogy mi ez tárgyra tistea egyigységgel nézzünc, és az feltett tzielra törekedgyünc, és magunknac hizelkedvén ne kedveskedgyünc, se az mi gonofságunknac ne engedgyünc; hanem megfünetlen fáradozással azon legyünc hogy orankint mind jamborbac és jobbac legyünc, mignem finte ő magára az joságra eljütunc, az mellyet bizonyára minékünc egész életünknek minden idejében keresnüncc kell és utánna kell sietnüncc, de akkoron fogjuc ostitán meg, midőn ez testnec erőtlenségétül mindenestől fogva meg szabaditaván, annac tellyesésécc egyeelségében felvétettünc.

HETE

H E T E D I C R E S Z.

Summája az Keresztény életnek; holott az mi magunknac megtagadásáról leszen az tanítás.

Immár mennyünc előb az másie tzielkelyre. Noha az életnek jól rendelésénec legjob és illendőb módgya s rendi az Istenec Törvényében vagyó, tetteit mindazáltal az mennyei Tanító mesternec az őveit még más elesb és gondolatossb módonis, az Törvényben eleikbe irott regulára formalni és intezni. Es ennec az módnac ez a kezdeti, tudniilic, hogy az hívőknek tistec az, hogy az ő testeket az Istenec adgyac elő, sient és nékie kedves áldozatul, és hogy abban állyon az igaz Isteni szolgálatt, az mellyel mi ő neki tartozunc. Innet vétetic oka ez intéfnec, hogy az hívőcc ne fabjác magokat ez világ hasonlatosságára, hané megváltoztassanac az ő elméknek meguyitása által, hogy megpróbálhassac mi legyen az Istenec akarattya. Immár nagy ez, hogy mi az Istenec ajánlattattünc és sienteltettünc; hogy mi ennek utánna semmit nem gondolunc, sölunc, kezdünc, sem czelekedünc egyebet, hanem czac az ő tistességére valót. Mert az mi egy szer az Istenec sienteltettött azt nem fordithatni nagy bünnelkél ismét sientsegtelen dologra és fokásta. Holott azért nem mi magunké, hanem az Uré vagyunc, megtettzic mind az miket elkellyen tavoztatnunc, hogy ne té velegyünc, és azis megtettzic hogy hová kellyen egész életünkbe minden dolgunkat igazitanunc. Nem vagyunc mi magunké: nem kell azért az mi tanacznokban és czelekedetinkben, sem az mi okofságunknac sem pedig akarattunknac uralkodni. Nem vagyunc mi magunké; tehát nem kell magunknac olly tziel tennüncc, hogy azt keresnőcc, az mi minékünc test szerint használatos. Nem vagyunc mi magunké; annakokaért mind mimagunkat, smind penig azokat mind az minc vagyon, az mennyire lehetséges, el kell feleytenüncc. Visontag, az Istené vagyunc; tehát őnéki éllünc, és őnéki hallünc megis. Az Istené vagyunc, annakokaért minden mi dolgainkban az ő bölcsesége és akarattya járjon elől. Az Istené vagyunc; annakokaért az mi egész életünknek czac ő rea, mint egyetlen egy tzielra, ugy kell igazitatni. Oh melly igen jól elő ment az, az ő dolgában, az ki azt megtanulta, hogy ő nem ő magáé, és annakokaért az ő tulaydon okofságanc minden uralkodását és regnalasát elvőtte, hogy azt egyedül czac az Isten alá adgya: Mert az miképpen hogy az embereknek elvesztésekre ez az leg-hathatosb dögölölet, midőn azoc önnön magokat követic: azonképpen az idővségnek egyetlen egy uta ez, semmit magatul nem okoskodni és akarni; hanem egyedül az mi előttünc járó Urat követni. Annakokaért

Rom. 12. 7. 11

T t t t

kétféle, két akadékos vést, el, az mellyek nekünk nagy bántásunkra lehetnének, tudniillik az istentelenséget, az mellyre mi természetből igé hajlandó vagyunk; ostan az világi kívánságokat, az mellyec messzebb kiterjednek. Es bizonyára az istentelenség alatt, nem csak az babonáságot jelent, hanem befoglallya mindazokatis, valamit az igaz isteni felelemnek ellene vadnac. Ez világi kívánságoc szinte annyit tesz, mint az testnek indulati és kívánsági. Annakokaért, az mi, mind az két táblát illeti, azt hagyja, hogy az mi tulajdon elménket levetkezzük, és mindent megtagadjunk, valamit az okáság és az mi akaratum dicálnac és mondogalnac elönkbe. Immar azért az életnek dolgait ez három tikkelybe foglalallya öfve, Józságba, igazságba, és isteni felelembe. Az első melly a józság, kétség nélkül mind az tífsta büzelséget és mértékletességet, és mind az Istennel minden testi ajándékival való meretletes élést, és az fégenységben való békeséges türelt jegyez. Az igazságnac igéje azt az tudomást foglalallya bé, mint viseljük magunkat az mi felebarátunkhoz; hogy kineckinec mind megadjuc az mi övé, az Isteni felelé, az mellyet harmad helybe rendel, elválaszt minket ez világi megferteztetéstől. hogy minket az Istennel igaz féntségben egyjésé tegyen. Minden ez dolgoc, elszakíthatatlanul öfve vadnac köttetvén, egy tellyes tökéletességet fereznek. De mivelhogy semmi nincz nehezebb, hogy mi az testi okoságot hátrahagyuc, az kívánságokat elnyomjuc és megzabolazzuc, sőt tellyességgel megtagadjuc, hogy mi magunkat az Istennel és atyánkfiainac szolgáltyára adjuc, és ez földi fémetekben anyali életre igyekezzünk: hogy azért fént Pál az mi lelki ismeretinket minden akadékos törökből ki mentse, ismét visssa mutat bennünket az bodog halhatatlanságnac remenségére; megintvén arra, hogy nem hiába hartzolunc: mert az miképpen Christus ugy mint megváltó egy fént megjetlent: azonképpen az ő utólfó eljöveteleiben az tölle megferezett idősegnac gyümölczét nyilván nap eleibe hozza. Es illyen képpen eligazít tölünk minden elhitegető édesferéseket, az mellyek minket megfoktat vakítani, hogy az mennyei dicóségre, az mint illenec, ne igyekezzünk: Sőt azt taníttya hogy minekünk ez világon farándok járónak és jóvevényeknek kellyen lennünk, hogy az mennyei örökséget el ne vesessük, se azt el ne feledgyük.

4 Tovább láttyuc ez igékben, hogy az mi magunk megtagadása, egy résfent az emberekre, más résfent pedig (és kivált képpen) az Istennel igazítassac. Mert midőn az Irás azt hadgya, hogy ugy viseljük magunkat az emberekhez, hogy azokat magunknál nagyobb tíftelességre beczülljük, hogy mi mindenestől fogva az ő hasznoknac kérésere, és előmenetec segítségére minden hívséggel nekies engedgyünk és adjuc magunkat: oly

Rom. 12.
v. 20.
Philip. 2. v. 3.

paranczolatokat ad így minekünk, az mi elmenkbe nem férkezhetne, hanem ha előfő az természetit értelem megtagadtatic. Mert mi mindnyájan oly vakoc vagyunk és az minnen magunk féretteriben ugy elmerülünk, hogy senki oly ne legyen, az kinec az ne tétzenec, hogy ő nekies elég jó okai legyenec, hogy egyebnél félyeb valónac tartsa magát, és hogy magához képest mindeneket megvesse. Ha az Isten valami kivált képpen való ajándékát adta, ez fény alatt az mi féveinc legottan né csak felotte igen fel fuvalkodnac; hanem csak nem megis fakadnac az kevélségnek miarta. Az vértkeket, az mellyekkel felottebbis rakvác vagyunk, nagy forgalmatlan rőtyük máfoc előtt, és mimagunknál csak igen kiczinyéknec tettetjük, azokban magunknac hizelkedünk, sőt néha nemes jófágos czeledetec gyanánt apolgattyuc. Azon Isten ajándéki, mellyeket magunkban czudalunk, ha egyéb emberekben lattzanac, avagy nagyobbak is azokban, ezipedessük, faggattyuc, és gyalazzuc, hogy azoknac ne kellefőc engednünk: Ezellenben ha valami fogyatkozafőc felebarátunkban vadnac, nem elég az nekünk, hogy azokat nagy éles kemény fémmel nézzük, és veddeljük esünkbe, hanem még gyűlösegesen nagyobbak is tessük, hogy nem mint volnanc, Innét vagy on, imez negédeség, hogy kiki minden közöttünk, mintha az közönséges törvéntől szabados volna egyebeket félyül akar halladni, ugy hogy csak egy ember sincz, az kit bátorsággal meg nem utálna és kegyetlenül meg ne vetne, avagy csak mint nálánál aláb valóra, nagy magafőn emelkedvén nézellene. Az fégenyec engednecc jól lehet az gazdagnac; az nemtelenec az nemesseknec, az félgác az Uraknac, az tudatlanoc az tudofoknac: de ugya még sincz e senki, az kiaz ő févébe oly vélekedéseket ne forgatna, hogy ő valamennyivel jobb és méltób volna egyebeknél. Illyen képpen kiki minden az ő rendén, maganc hizelkedven, nememü orfágot visel févében. Mert midőn maganc olyat tulajdonit, az mellyel ostan kedveskedie maganc, ő magában itilletet tart és törvént tessén egyéb embereknek ételmekről és érkölczökről. Midőn pedig hartzra kél az dolog, ki fakad ostan az méreg, és kimutattya magát. Vadnac bizonyára fokban, az kic alázatosfoknac és félideknec lattzanac, valamiglen érzic hogy ő nekies mindenec hizelkednecc és kedveskednecc: kiczoda pedig, az ki ez félidségben és alázatosfágban meg marad, hogy ha megingereltesic és boffontatic: Es ninczenis egyéb orvofság ellene, hanem hogy ez legártalmasb dögleleti és mérge az magát féretésnecc, tudónkból májunktól kifaggattassac: az miképpen hogy az fént Irásnac tudománya által is megtzáfoltatic és kifaggattatic. Mert ugy tanítatunc hogy megkellyen azt gondolnunc, hogy adományoc, az mellyeket Isten engedett, azoc minekünk nem sayát javaink legyenecc, hanem ajándéki az Isten kegyel-

1. Cor. 4. v. 7.

ménec. Az kic azért az ockal kevélykedne, hálá adatlan voltokat mutattyac abban meg. Kiczoda tört tégedet fellyeb valóvá? ugymond sēt Pal, Miczodád vagy on pedig az mit nem vöttél volna? Hogyha vöttéd, mit kevélykedel, mintha néked nem más adta volna? Annakutánna az mi gyarlóságinknac fűntelen való meggondolattyával hozsuc magunkat az aláztatóságra. Es ugy semmi nem marad bennünc az mi minket felfuvalkodtatna: sőt okai találatnac pedig ottan az aláztatóságnac. Visfontag az paranczoltatic minékünc, hogy minden ajándékokat, az mellyeket egyebekben látunc ugy tiftellyünc és olly nagyra beczülyünc, hogy azokért tiftellyünc azokatis az mellyekben azok vadnac. Mert fégyentelen gonofság volna, azokat attul az tiftetésüctül megfosztani, az mellyre az Isten őket méltoztatta: Ezellenben minekünc az is megparanczoltatic hogy az mi felebarátinknac fogyatkozását sőt sokkal inkább befedezzünc, hogy nem mint felfedeznöc, nem azért bizonyára, hogy hizelkedésünkkel őket azokban erőstítöc, hanem hogy mi azokért őket semmi bösfsüvel ne illeszüc, azt tekintvén hogy mi önéki sētetettel és tiftelettel tartozzunc. Es így leszen, hogy akarmelley embereckel leendis dölögünc és igyünc, hogy magunkat azoknac nem czac jó erkölcsöcknec és aláztatósöcknac, hanem sferelmefeknec és jó kedvüeknek is mutassünc: Az mint hogy soha egyéb uton az igaz sferidiségre nem juthatünc, hanemha olly sferived vagy on, az melly tellyes legyen te magadnac megalázásával, és egyéb emberek höz való buczülettel és tiftelettel.

2. Cor. 13. v. 4.

5 Immár pedig az mi felebarátunc haszna keresésében való tiftünc melly igen nehezen esic minékünc: Hanem ha megfűnöl magadat tekinteni, és minden testi indulatodat levetkezed külföldben semmit véghöz itt né viherünc. Mert hogy czelekednéd te azokat az czelekedeteket, az mellyeket sēt Pal sferetnec czelekedetnec tanit lenni, hogyha te magadnac ugy ellené nem mondasünc, hogy tennen magadat mindenestül fogva másöcknac adgyad és engedgyed? Az sferetet (ugymond) tüörö kegyes; nem kedvetlen, nem unalmaskodo; Az sferetet nem irégyke kic, né fuvalkodic fel, nem keresi az övét, nem gerjed menten haragra, &c. Hogyha egyedül czac ez egy tzcikely kívántatnékis, hogy ne keresnöd az miénket, ugyis nem kevés erőfakot és hatalmat kellene az teemefeté tenni, az melly olly igén hayolaz mi magunknac sferelmére. hogy nem könnyen sferenedi azt, hogy mi magunkat és az miénket gondviseletlenül elmulassünc, hogy azonban más hasznára vigyazzunc: sőt hogy az mi igazságünc mellől kéfs akartva állünc, és azt máfnac engedgyünc. De az sēt Irás, hogy mint egy kézen fogván arra vigyen bennünket, megint arról, hogy minden kegyelmes

aján-

ajándékok, az mellyeket mi az Urul vöttünc ez ockal bizattattac legyen reánc, hogy az anya sēt Egyháznac közönséges hasznára forditassünc. Annakokaért ez az igazán való élés az ockal, azokat böven és gazdagon közleni az egyéb Keresztényeckel. Semmi bizonyos regula, és erőstebintes arra az mással való közlésnec gyakorlására nem gondoltathatót volna, hanem midön megtanullyuc azt, hogy minden ajándék oc az mellyeket elvefűnc, Istenec zálogi legyenec, és bizonyára illy ok alatt bizattattac reánc, hogy azokat az mi felebarátinknac javokra kellyen kiosztazzat. De még ennélis előb megyen az sēt Irás, midön az ajándékokat az mellyeckel kiki bir, az emberi testnec tagainac erejeihez és értékéhez hasonlittya: Semmi tagnac ninczen czac magaért való ereje, nem is él azzal czac az önnön maga hasznára: hanem kinyuytya azt az ő köz tagaira. Ninczenis abbol semmi egyéb haszna, hanem czac az melly az egész testnec közönséges hasznából sfermazic. Azonképpen az Istenes ember valamivel bir, az ő atyafianac kell ö néki azt birnia. Ugy hogy az önnön hasznára külföldben ne munkálkodgyec, hanem hogy az ő elméje fűntelen az anya sēt Egyháznac közönséges éppületire nézzen és igyekezzec. Ez legyen annakokaért az adakozóságra és jótévedsége által utunc minékünc: hogy mindenekben az mit Isten adott az mellyel felebarátinkat sferithettyünc, önékie sferati legyünc; kicez mi sferarkodásunkrol önéki egykoron való sferamadásra kötelefsünc vagyunc. Es továbbá hogy ez legyen az igazán való sferarkodás és kiosztogatás, az melly az sferetetre igazitatic.

Illyenképpen leszen az, hogy az mi felebarátink hasznát és az mi magunkét, nem czac mindenkoron egyaránt egy sferesmind keresünc, hanem az miénkeris felebarátink hasznára fordittünc. Es hogy valamiképpen tölünc elröyve ne lenne, hogy ez az igaz módgya, az Istentül minden minékünc adatott ajándékkal való élésnec, az ő bövenadkozozó voltanac czac az legkifisibb adományibanis illy törtvént adott régenten az Izraél népénec.

Mert megparanczolta, hogy az gyümölcznec elsőfengejét ö nékie áldozzac meg, mellyel az nép azt bizonyitaná, hogy nem volna ö nékie sferabad az jóknac czac valami kicziny hasznát venniis, hanemha elősfer megfenteltetnec. Hogyha azért minékünc az Istenec ajándéki ugyfenteltetnec östán meg, minekutánna azokat annac az ki adta, ismét hazavittünc, és sferát kezeinckel ö nékie tulay donítottünc és feláldoztuc: Innet tehát nyilván vagy on, hogy az jóckal kárhozatos élés legyen az, az mellynec illyen áldozati illattya ninczen.

Exod. 22. v. 29. & 23. v. 19.

Immár

Pfal. 16. v. 3. Immár pedig hijában farasztánád abban magadat, hogy az te ofstogatá-
 foddal az Istent meggazdagítsad. Annakokaért mivelhogy ő az te adako-
 zásod és javaid nélkül nem fiükölködic (az min az proféta mondgya) azt
Heb. 13. v. 16.
2. Cor. 9. v. 5. azért az ő fölgainac, kic ez földön vadnac, ofstogásad. Az fent áldozatok-
 hoz hasonlítatnac azért az alamifnac, hogy immár az áldozatoc helyett a-
 zoc ofstogattassanac ki.

1. Cor. 13. v. 4 6 Továbbá hogy az jótétemenyben meg ne faradgyunc és restüllyunc,
 (az mellyec egyébként hamar meg kellene lenni) imez másfknakis, hoz-
 zá kell járulni, az mit az Apostol mond; tudniillic, hogy az feretet tűrő, és
 nem gerjed haragra. Mert az Isten paranczolja, hogy közönséggel
 mindeneckel jól tegyunc; az kic közül nagy réfi igen méltatlan, hogyha
 ember az ő tulaydon érdemec ferint itili: De itt az Irás legjób segedelmul
 jut, midőn azt tanittya, hogy nem kellyen azt nézni, mit érdemellyenec az
 emberec ő magokban, hanem az Istenec ábrázatyát gondollyac meg
 mindenekben, az melly isteni ábrázatnac minden tíftefséget és feretetet
Gal. 6. v. 10. tartozunc megmutatni. Es pedig hogy ez ábrázatot az hitnec czelédiben
 még inkab meg kellyen gondolnunc, mivelhogy az, az Christufnac lelke
 által ísmét meg uyitatott és feléppitetött.

Annakokaért akarmelley ember jójyön elődbenis, az ki segédséged-
 nélkül fiükölködic semmi okod arra ninczen, hogy tőle megvond fölga-
 larodat, és hogy magadat véle ne közöllyed. Mondode, hogy esmeret-
 lé, idegő ofstági: Az Ur pedig esmeretelő billyeget nyomott arra, s azt kelte-
 néked megesmerened: midőn meghadgya hogy ne utáld meg az te testedet.
 Azt mondod hogy megvetött, és hasonlalan: Az Ur pedig azt bizonyittya
 tenéked, hogy az legyen ez, az kit ő az ő ábrázatyánac tíftefségére méltó-
 nac alított. Az mondodé, hogy te onéki semmi fölgalattyával köteles né
 vagy: Az Ur pedig őtet úgy mint ő maga helyett állatta elő, az mellyec által
 ő téged azhoz kötelezett. Mondd azt, hogy nem méltó, hogy érötte tégy
 czac egy lépeftis. Az Istenec ábrázattya pedig, az mellyet ő benne kel-
 lyen tekintenunc, igenis méltó, hogy te magadat mindeneddel együt an-
 nac adgyad és engedgyed. Ha pedig ő nem czac semmi jót nem erdemel te
 tüled, hanem hamisággal, és gonofstéttellelis megsértött tégedet: de még ez
 sem elegséges oc arra, hogy te megfiunnyél őtet mind ferented, s mind
 pedig feretetnec czelekedetit hozzája megmutatnod. Sockal különbet
 érdemlett (mondod) ő meg én tőlem. Mit érdeml, azért az Ur te tőled:
Luc. 17. v. 3. Az ki midőn meghadgya tenéhed, hogy megboczáfs nékie mindent, vala-
 mit te ellened vétkezett, hifem felveszi így annac gongyát és azt akarja, ho-
 gyez ilyen onékie tulaydonitafséc. Ez egyetlenegy utón jut bizonyára

az em-

az embara, az mi az emberi természetnec nem czac nehez, hanem telly-
 eséggel ellene vagyon: tudniillic, hogy mi azokat feretsüc, az kic minket
 gyűlölnec, jó tétéménnyel fizéfsüc meg az gonofst; és áldast nyuytsunc az
 atoc helyett: ha meggondollyuc azt, hogy nem az embereknec gonofságát
 kell fiünkbe vennunc, hanem hogy az Isten ábrázatyánac kellyen ő ben-
 nec meggyndoltatni: az melly eltörölvén és elmosván az ő bűneket, annac
 fiépsége inditson minket az oknac feretetire és felvételere. **Matt. 5. v. 44.**

6 Annakokaért ez megöklésnec úgy leffen ofstán helye mi ben-
 nunc, midőn tőkelleter feretetunc vagyon felebarátunkhoz. Nem az feret
 pedig tőkelleter, az ki czac az feretnec minden dolgait megczeleke-
 fi, ha fiinte abban el nem mulat eggyetis; hanem az ki azt az feretnec bel-
 sőtista haylandofagából és inditásából czelekefi. Mert megtörténhetic
 az, hogy valaki minden embernec jóllehet tellyeffen megczelekedgyec
 mindent az mivel nékiec tartozic, az mi néz az külső czelekedetekre:
 azonközben mindazáltal igen távol legyen az megczelekelénc, igaz mód
 gyatul.

Mert sokat találfi olyakat, az kic felötte igen bőven adaközóknac
 akarnac ráttatni, az kic mindazáltal semmit valakinec úgy nem adnac ho-
 gy azt nagy kevély gestalással avagy meggunyoló fióckalis fiémere ne vet-
 nénec, és meg nem panaflanánac. Es olly nyavalyáságra jutott ez bó-
 dogtalan időben az dolog, hogy az embereknec nagyob réseitől semmi
 alamifnac nem adatnac, valami bofsu befédnélkül és fiitkos fiónélkül. Az
 melly vissafotdult gonofságot még az pogányok közt sem kellene fienv-
 vedni. Immár pedig sockal különb dolgot kíván az Ur á Keresztényektől,
 hogy nem az orvendetes és barátságos artzulati tekintet, az mellyel az ő a-
 dományokat ferelmes beféddelel nyuytván kedvesé téfic. Elsőben ezt ki-
 vánnya, hogyha valakit látnac az ő segedelmeknélkül fiükölködöt, annac
 fiémelyét ő magokra kellyen vennic; és annac ferenczétlenségén úgy kel-
 lyen fiánakodnioc, mintha azt onnőn magoc ézenec és fienyvednéjéc: ho-
 gy őc könyörülő irgalmáságból és fielid engedelmeiségből megérezhe-
 tőképben inditassanac nem külföldben mint fiinte magoknac segedelme-
 re. Az ki illy elmével levén, nyuytya atyafiához fölgalattyát és segedel-
 met, az ollyan ez ő fölgalattyát nem czac semmi kevelséggel és fiemre há-
 nyással nem moczkollya meg, hanem azt az ő felebaráttyátis, az kivel jól
 tésen sem meg nem utállya azért, hogy fiükölködic segedelmenélkül: sem
 pedig iga alá nem veti, és fölglává nem téfi, ugymint ha az nékie köteles
 volna. Nem külföldben tudniillic, az mint hogy az mi testünk nec azt az

Vuuu

nyavalyás tagját, nem czufollyuc, az mellyec megenyhítésébe mind az többéptagoc fáradoz nac. avagy az mint nem gondollyuc azt, hogy ez az több tagoknac azért kiváltképpen köteles legyen, hogy ő az több tagoknac több segedelmét vötte, hogy nem ő czelekedett, avagy megfizetett volna. Mert hogy az tagoknac egymás között való segedelére és fölgálatra közlésec és egyyeféség ec legyen, azt nem kell ajándéknac tartani, hanem inkább annak megfizetésénc és megeligitésénc az mellyel egyic az másiknac terméferi igazság ferint tartozik: es képtelen kietlen és terméfer ellen valóis volna, hogy ha azt egyic az másiktól megtagadnája. Illyen módon lefien meg azis, hogy az ki valamely jót meg czelekedett, tehát azt ne gondollya hogy ő inmar fábados es meintséges legyen: az mint többire mindenkor fokott lennie, hogy midön az gazdag az öveiből valamit kiadott, az egyéb terheket, mintha ő rea semmiben nem tartoznának, másoknac paranczollya: Hanem sockal inkább kiki mind ezt gondollya, hogy ő minden jószágával és tehetségével egyetemben az ő felebaráttyanac tartozzéc és ádosfa legyen: és hogy azokhoz való jó téteményeinec gyakorlásának semmi egyéb végét annál ne fábja és réndelyle, hanem midön minden ő értekeielfogynának; az mellyec valamennyire terjednec, mind az feretetnec regulája és mértéke alá kell vettetnec.

8 Az mimagunc megtagadásának főb réfer, az mellyer az Istenre nézni mondottunc, inmar ümértellye féségesben láfsuc meg. Es bizonyára inmar foc megmondatot róla, az mellyer előhozni nem fükség. Elég legyen annyit róla fölni, az mennyi kívantatic az mi alharatofságunkra, hof futüre-sünkre, és békével való fenyvedésünkre. Előfer annakokaért ez jelen való életnec czen defségére és nyugodalmas völtára fölgálo e fközők nec & módoknac keresésében, az fzent Irás minket mindenkoron arra igazit, hogy mimagunkat és mindenünket az mic micinc, az Isteennec akarattya-ra bizván az mi fivcink nec minden kívánségit megf elidétéste és megzabolázásra ő alája vefsüc, és nékie adgyuc. Az tíftefség ec kívánságára, az hatalom nyeréste, az gazdagság gyüytéste, és mind azoknac az entzenbenzék nec az mellyec, az nagyságos pompafságra fölgálni lattatnac, megferzésére és ö fvekeresésére, felötte dühösködő az mi vágyodáfunc, véghe-terlen kívánságunc. Visontag, az fegénységtül, nemtelenségtül alázatos állapattul való felelem czuda melly nagy, azoknac gyülösége bennünc annal nagyobb, futtyuc azért azokat, és az mint tölünc lehet; igen távoztat-tyuc.

Innét megláttzic, melly nyughatatlanoc legyenec azoc az ő fivc-
ben, az kic az ő életet az ő tulaydon tanáczo c ferint rendelic: mennyi
me-

mesterséges fortelyt kezdgyenec, és mennyi förgalmatofsággal gyötörjéc magokat, hogy azoknac ferit tehetség, az mikre oket az tíftefség kívánás, és az fölvenség vifi és hayya, és hogy az fegénységet és alázatos állupa-tot elkerülhészec es eltávoztathásác. Az Istenfelök nec annakokaért, hogy ez illyen rörökbe ne akadozzanac imez utat kell követnec és erőf-sen tartanioc. Előfer hogy az jó ferencze ferizésnec, soha semmi mód-gyat, fohonnat egyébünnet ne kívánnyc, se reméllyec, se ne gondollyac, hanem egyedül czac az Istenec áldásából.

Annakokaért bátran magokat arra bizzác, és örömmel ahoz ta-mazkodgyanac. Mert akarmint tetüdyec az, az testnec, hogy ő finte igaz elég legyen magának. az ő igyekezeténc véghez vitelere, midön ő avagy tulaydon e fésége által tíftefségre avagy gazdaságra vagyódic, avagy nagy keményen vagyon azon, hogy azokra embereknec hozzája való kedvek-ből juthasson: bizondolog mindazáltal, hogy ezec mind semmic, és hogy mi sem e féségünckel, sem munkánk al véghez valamit nem vehetünc hané czac az mennyire az Isten mind két felt ferenczéfiti. Ezellenbe padig e-gyedül czac az ő áldása talál utat minden akadémokbanis, az mellyel min-denek nec jó végét és ferenczés kimenetelit engedgye és ferenze: Annaku-tánna, hogyha finte az Isten áldása kivöl valami diczöséget és gazdagsá-got ferenzhetnénk is magunknac, (az mikent hogy láttyc az Istenelene-ker tíftefséggel és gazdagsággal naponként gyarapodni és töltözni) min-dazáltal mivel hogy czac az legkifsebb réfeczeket sem kostollyac azoc meg az bodogságnac, az kiken az Istenec átka vagyon; sem mire azért ferit nem tehetünc ollyra, az mi mincünk legnagyobb vesfedelmünkre nem fordulna, midön az ő áldása miraytunc és mi vélünc ninczen. Annako-kaért sem miképpen nem kell azt kívánni, az mi nem egyebecke, hanem nyomorult és nyavalyáságos emberecké tenne benünket.

9 Hogyha azért minden e fközit és modgyát az jó ferenczének és kívánatos állapotnac, egyedül czac az Istenec áldásában helyhezettek-nec hif füc lenni, és hogy annélkül semmit egyebet nyomoruságnal és ve-félnél nem várhatunc: üstünc adgya azért, hogy sem jó e féségünkhöz, sem tulaydon ferénységünkhöz, sem az embereknec kedvekhöz, vagy az ferenczének hivaságos álomi képzéfehöz való biztunkban, vágyódyunc nagy kívánsággal az gazdagság és tíftefség ferzéstec: hanem mindenkoron az Urrá nézzünc, hogy az ő vezérlésénc általa olly értelemre jussunc az melly ő nékie kedves legyen. Ugy lefien o fttán az meg, hogy ne igye-kezzünc hamiság, czalardság és uforáskodás által, avagy tolvaylással, fofással fele barátunknac kárával gazdagságot ferzeni, és nagy

tísteletességre fért tenni: hanem egyedül czac azokat keressük, az mellyek minket el nem térítnek az ártatlanság mellől. Mert ki remélheti aztólvalásban, czaládságban és egyéb álnok mesterségekben az Isteni áldásnak segédelmét? Mert az miképpen hogy az senkit nem egyebet, hanem czac az tiszta gondolatokat és az igazán czelekedőket követi; az onképpen azoknak az kik őket kívánnyák, minden kanezal és hámis gondolatoktól és gonofitételektől elkel távoznioc. Továbbá ez által az áldas által valóban kell minékünc tartatnunc, hogy az meggazdaguláfnac nagy mértékletlen kívánságával ne gerjedezzün, és az tísteletességre és diczőségis: olly nagy gerjedezéssel ne vágyodgyunc. Mert miczoda fíemtelen fégyenségg volna azt hinni, hogy az Isten minket az ollyan dolgoknak megnyerésére segít, az mellyeket mi az ő igéje ellen kívánunc? Mert távol legyen az, hogy minket az Isten arra segít, az mit ő az ő háyjával megárkoz. Végezetre hogyha fínte, az mi kívánságunc és reménségünk fírint nem leendis, mindazáltal ez gondolat az türetlenkedéstől megtróztattunc, hogy az minnen állapotunkat ne átkozzuc, akar az melly igen alázatos és kírded legyenis: azért hogy tudgyuc azt, hogy az Isten ellen való zugolodás az: az kinec akatarya fírint óbratik ki, mind gazdagság, fégyenség, és megvetettség. Egy sümában, az ki így, az mint megmondúc, az Isten áldásában nyugfíc meg, az ollyan, sem azokat az dolgokat, az mellyeket az emberek nagy dühórtól fíoktac kívánni, álnoc praktikával megnyerni nem igyekzic, meggondolván hogy azokkal semmit nem háfnáland; sem pedig ha jól esic dolga, magánac azt nem tulaydoníttya, sem férenségenc sem gondvifelő fíemes voltanac, avagy az vac férenczénec: hanem megvallya, hogy az Istentől hármazzéc, és annakis kófóni. Ezellenben ha jól elő nem mehet dolgában, midón egyebec, nagy gyönyörűséggel virágoznac ígykbé; sőt még hátrais esic: mindazáltal az ő fégyenséget fíokkal nagyob békeséges türelssel és fívénc fíelid engedelmséggel fényvedí, hogy nem valamelly istentelen, úgy áalkolmas javát, az melly annac az ő kívánságára képtét még nem elég nagy: mivel hogy tudniillic ő nékie vagy on vigasztalása az mellyben fíokkal édesdebben megnyughatic, hogy nem ez világnac minden gazdagságában, hogyha azokat mind egyrakásban bírnáis. Mert meggondollya azt, hogy minden ő dolgai úgy rendeltetnek az Úrtól, az mint ő nékie legidvőségis. Hogy fíent David illyen elmével volt legyen jólláttyuc, ki midón az Istent követi, és magát tellyességgel annac vezérlésére bízza, hásonlónac bizonyíttya magát az czecztől uyonan elválastott gyermekhez, és hogy ő nem jár az magasságos dolgokban, és az ő természetnél fíellyeb valóokban.

Pfal. 31. v. 1.

Es.

10 Es ennec az czendeléségenc és békéveltüresnec nem czac ez aránt kell lenni az Istentelőknek fívéikben; hanem ki kell terjedni minden egyéb ügyökre és esetekre is, az mellyeknek ez jelen való élet alája vagy on vetterven. Annakokaért senki magát igazán meg nem tagadta, hanem czac az ki magát mindeneftolfogva az Úrnac úgy alája adta, hogy az ő egész életét annac akarattya fírint hadgya vezéreltteni. Az ki pedig az ő fívében illyen képpen áalkolmazzatott, az sem nyavalyáságnac nem tetzic magánac, sem pedig az ő állapotja felől, Isten ellen való gyűlölséggel nem panaszkodic, akar ő nékie miképpen fégyenis dolga. Melly fíükséges legyen pedig ez illyen elme, meg tetzic ábbol, hogyha meggondollyuc, mennyiefeteknek legyün alája vetterven. Ottanottá minket külömbkülömb betegséggel egymás urán gyóttrenec: mayd ísmét az dőghalál dihóskódic, hól megint hadackal kegyetlenül és fíretelenül nyomorgettatúc és kénóztatunc, hól ísmét az hideg és az kőeső férez drága idótt, és fényezet minket jóvendő nagy fíükséggel és éhséggel. Féleségünk, gyermekink, fíuleink, jó barátink és rokonink az halálról el ragadgya, az ház nyakunc félyül elég; Ezek az dolgoc, az mellyeknek megtörtetétekben, az emberek átkozzác élereket, fíületéfc napját kárhoztattyác, mennyet földet és világságot átoe alá vetnec, és az Isten ellen zugolódnac: és ötét (az mint hogy igen folyamatos befédücc az Isteni káromlásban) hamiságban és kegyetlenségben vádollyác. Az hívó embernek pedig mind ezekben az Istennel kegyelmséget és atyai engedelmséget kell megtekinteni. Annakokaért ha fínteláttya is, hogy minden rokoninac halála által elhagyattatott, háza elpusztult, mindazáltal ugyan még sem fíunic meg az Istent diczérni: hanem inkább igyén gondolkodic, hogy az Istennel kegyelme az melly az ő pufsta házában lakozic, ugyan nem hadgya azért elötet. Avagy midón láttya hogy az gyümölcz és az vetemény elféradt avagy megfagyott, avagy az kőesővel elveretett, hogy drágaság érkezc: ugyan még sem hadgya el magát, sem az Istentől nem kedvetlenkedic; hanem megmarad ez bizodalomban, és imezt mondgya az ő fívében. Mi mindazáltal ugyan az Isten otalmában vagyunc, és az ő legeltető mezején nevelt juhái, annakokaért még az leg nagyob drága idóben is eledelt férez ő minékünc. Avagy ha ő betegséggel gyóttrettetic, ugyan akkor sem romladoz az keserves fádalom miatt, hogy békételenkednéjéc, és az Istennel feddódnéc, hanem az Istennel ostrom alatt, meggondolván az ő igazságát és engedelmes voltát, ísmét az békeséges türelle vidámttya és megnyihiti magát.

Pfal. 79. v. 23.

Végezetre akar ő rayta miczoda esékis, mivel hogy tudandgya azt, hogy az Istennel keze által rendeltetés legyen, alázatos elmével és hálá

Vuuu 3

adófi vel jó néven veszi; hogy annac birodalmanac kemény nyakuul ellene ne tufakodgyec, az kinec egyfiser magat és mind az mie vagyon, mindeneftől fogva hatalmába adta, Kiváltképpen pedig távol legyen az Kereftien embertül, az pogányoknac imez bolond és nyomorult vigasztalása, az mellyec az nyomoruságokat, hogy azoc ellen az emberc fiueit bátoritanac, az ferenczénec és az ferentsétlenségenc tulaydonítottac: az melly ellen, mondtac az philosophusoc, hogy bolondság volna zugolodni. Mivelhogy az magagondolatlan hirtelenkedő és vak volna, mind ártalmast és artarlanst megvalasztásnélkül egyarant sebesitene. Mert ezellenben, ez az Isteni félelemnec regulája, hogy mind az ferenczét és az ferenczétlenségert az Istenec keze rendellye és igazgassa: az melly nem rohan valamelly magagondolatlan zudulsál idestova, hanem mind jót és gonofst legrendeltesb igazsággal ostogatt minékünc.

NYOLTZADIC RESZ.

Az Kerefti fenvedésről, az melly egyic trükelye az mi magunc megtagadásanac.

Matt. 16. v. 24. DE még ennélis fellyeb kell emelkedni az istenes elménec, tudniillic az Christus hija az ő tanitványit, hogy kiki az ő kerftét magára felvegye. Mert valakiket az Ur fiaivá fogadott, és az őveivel való eggyesülésre méltotztatott, azoknac nagy kemensyeges, faratságos, nyughatarlan, és foc külömkülömb fele nyomoruságocokkal rakvan való életre kell magokat kékfiteniec. Ez akarattya az mi mennyei Atyánknac, hogy az ő fiolgait ilyen módon gyakorollya: hogy bizonnal megtapasztallya azt, minemü elmével legyenec ő hozzája. Az Christuson, az ő elsőfiülett fián kezdette el, és ilyen rendet tart minden ő fiaival. Mert noha az ő neki egyebec felött ferelmetes fia vala, az mellybé az ő Atyai kedvessege volna, lárttuc mégis, melly finte nem gyengén és lágyan tártotta legyen: ughogy ember bizonyal mondhattya, hogy nem czac fiüntelé való Kereft alatt gyakoroltatott és forongattatott, valamiglen ez földön lakozott, hanem hogy az ő egefi élete nem egyeb, hanem mindenkortartó merő azon Kereft volt legyen. Okát feljegyzi az Apastal, hogy engedelmséget kellett azokból tanulni, az miket fenvedett.

Matt. 3. v. 17.
& 17. v. 5.

Meb. 5. v. 8.

Rom. 8. v. 29.

Miért vonnójoc tehát mi az Kereftül megmagunkat, az mellyet az Christusnac ő maganac az mi fejünk nec meg kellett fenvednie? főképpen mivelhogy ő mi érettünc fenvedett; hogy minékünc önnön magában

ban adna példát előnkbe az békeséges türeftre? Annakokaért tanittya azt az Apastal, hogy az Isten minden ő fiait ez tzilra rendelte, hogy azokat az ő Christusához hasonlatofocká tegye.

Innet minékünc kiváltképpen való nagy vigasztalásunc támad, hogy tudniillic, az keménydarabos és haborus dolgokbá, az mellyec gonofok- **Az. 14. v. 22.**
Phil. 3. v. 20. nac, és bodogtalanságoc nac tartatnac, az Christuffal közfenyvedesünc legyen: hogy, az miképpen ő minden nyavalyáságnac tekergős puftaján által ment bé az mennyei diczőségbe: azonképpen miis azon diczőségbe fokfele nyomoruságoc által vitettesünc bé. Mert így fiól ő maga az kent Pál: hogy, midön mi az Christus Kereftinec közösülését érezzuc mi magunkban, tehát egyfiser mind az ő feltámadásanac erejéti elfogjuc: és midön mi az ő halálához hasonloac lesünc, azonképpen az ő diczőséges feltámadásanac közösülésereis elkékfitünc. Melly nagy erejünc kell enneclenni az Kereft nec minden keferü voltanac megenyhítésére, hogy mentől inkább mi az nyomoruságocokkal gyöttrettetünc, annyival mind inkább megerössitettic az mi eggyesünc az Christuffal. Az mellyel mivelhogy ilyen eggyesülésünc vagyon, az mi fenvedésünc nem czac áldottac lesünc minékünc, hanem az mi idvőségünk nec előbmozditásárais ughymint gyamolító segedelemül felotte igen használnac.

2 Idejárul, hogy az Christusnac az Kereft felvételére és az nyomoruság fenvedésre semmi fiuksége nem volt, hanem egyedül hogy az ő Attyához való engedelmséget megbizonyitana és megerössitené. Minekünc pedig foc okokért fiukséges hogy naponkint kereft alatt éllyünc. Előfer, hogyha minékünc az mi erőtelenségünc, ughymint femeinc eleibe nem mutattatit, tehát mi (az mint természet fermt igen haylunc arra hogy testünk nec mindent tulaydonitsünc) az mi jóságinkat és tehetségünket felotte nagynac alittyuc, és nem ketelkedünc abban, ha akarminemü dollog érnis, hogy minden kemény ürközet ellen gyözhetetlen erőssen megállana.

Innen emelkedünc mi, az mi testünkben való bolond és hitvány bizodalomra, az melly ofrán indit minket az Isten ellen való boffus kevelkedésre, finte mintha minékünc az minnen magunc erejében és értékekében az ő kegyelmenélkülis igaz elgünc volna.

Ez vakmerő magahitséget jobban meg nem törheti, hanem midön az mi magunc megtapasztalása által előnkbe adgya, melly felotte igen erőtelenc és romlottac legyünc. Annakokaért avagy gyalázattal, vagy

vagy szegénységgel, vagy az mineinknek kimulásokkal, vagy betegséggel, vagy egyéb nyavalyákkal fanyargat bennünket, az mellyeknek megfenyvedésében igen erőtelenecc vagyunc, úgy mint mi magunktól, és annak okáért azoc alatt mingyárt lerohanunc. Midőn mi ilyen módon meg alázatunc, úgy tanullyuc ofrán az ő erejét segítségül hívni: az melly egyedül tart minket meg az nyomoruságoknak terhe alatt. Sőt még az legfenteb embereket is, akár őc melly jól tudgyac azt, hogy az Isten kegyelméből, nem az ő tulaydon erejéből állanac fen, de ugyan mégis inkább bizakodnának az őnnön magok erejébe és alhatatoságokba, hogynem mint illenéc, hogy ha az Isten őket az keréft nec próbája által az magoknak jobban való megismerésére nem hoznája. Illyen testi bátorkodásra jutott fent

Pfal. 30. v. 7.

David ő magais: Azt mondottam az én nyugodalmonban, soha nem inditattatom én meg. Uram az te jokedvedből gyamolítottad vala te meg az én hegyem nec erőlségét; el rőtörtted az te ortzádat, és ottan megremültem. Megvállya azt, hogy minden ő éttel mesérzekenségi, az ő jó ferenczeiben, az nagy tunyálkodás miatt ektompultac, úgy hogy az Isten nec kegyelmét, az mellytől kellett volna függeni, hátra vetötte, s' magához olly igen bizott, hogy magának öröcké tarró bódog állapotott álmodozna. Mivelhogy azért ez nagy és méltóságos profetán ez megellett, ki ne félne közzülunc és ki ne őrizkednéc

Annak okáért holott az Hivőc, annac előtte, midőn mindenec őnekiczenedségben és nyugodalomba volna, nagy alhatatoságnac és bekevel turésnéc vélekedésében hizelkednéc magoknak, megtanullyuc ofrán, az nyomoruságoc által megaláztatván, hogy azoc merő képmutatásoc voltanac legyen. Illyenképpen kell azért az Hivők nec az ő gyarló voltok felől megemlekeztettetniec, hogy az alázatóságban gyarapodgyanac, és az őnnön testekben való gonof hamis bizakodást letegyéc, hogy magokat mindenestől fogva az Isten nec kegyelmére hadgyac és ahoz ragazkodgyanac. Tővábbá midőn magokat arra biztat, tehát megtapasztallyac és megérzic az Isten erejének jelen voltat, az mellyben elégséges és felőttébbis elég segedelem vagyon.

Rom. 5. v. 3.

3 Es ez az, az mire fent Pál tanit, hogy, az nyomoruság békeséges türelt nemz, az békeséges türelt megkísértést. Mert hogy az Isten megígerte az hivek nec, hogy veledenne az nyomoruságokban, azt megérzic őc hogy igaz legyen, midőn az ő keze által megerősítettvén, alhatatoson megalnac, és végig megmaradnac: mellyet az őnnön magoc erejéből semmiképpen nem tehetnéc: Az békeséges türelt által vesic azért az fentec csekkben, hogy az Isten az ő nekic megígért segedelmet midőn fűkség

czelekc-

czelekedettel megmutassa. Innét az ő reménségeket megerősítetic; mivelhogy nagy háláadatlanóság volna, abban az Isten nec igazságában, az mellyet alhatatoson megerősítetic, többé jóvendőre nem bizni, és azt el nem várni. Láttyc immár mennyi fóc jó következzéc egymás után és nevékedgyéc az keréftből. Midőn azt az vélekedést, az melly által mi az mi tulaydon erőnkben hamisan bizakodunc felforgattya; és az mi képmutatásunkat, az melly minket hizelkedésével elhitec és megczal, felfedeztén, az mi testünk nec ártalmas bizakodását elveszi. Es minékutanna minket az keréft illy alzatóságáhozott; tanit minket egyedül az Istenben biznunc, és ő raytaéppitenunc. Az ki mivelhogy minékünc erős fundamentumunc, nem hágy minket fenekete sülyednunc, és reménségükben megczüggednunc. Ez győződelemből következc pedig az reménség: tudni illic, mivelhogy az Isten megtelleyesítvén az mit megígert, az ő igazságát jóvendőre is megerősíti. Es bizonyára ha ez megemlített okokkal többec nem volnának is, ugyan czac ezekből is eléggé megtetizenéc, melly igen fűkséges legyen nekünc az Keréft nec gyakorlása. Mert akic zinyhaszon ez hogy az mi magunc fereteti, az melly minket megvakit, tőlunc elvételéséc, hogy az mi erőtlenségünk igazán megismerjuc: és azt tővőstül fogva megérezzic, hogy tanullyunc minnen magunkbá ne bizakodni: Mi magunk felől kérelkedgyunc, hogy egyedül czac az Istenben bizzunc. Az fivnec hiedelméből bizzunc pedig az Istenben hogy az ő kegyelmének eskőze által mindvégig len győzhetetlenül megmaradgyunc. Az ő kegyelme által tanullyunc megmaradni, hogy megtapasztallyuc azt, hogy ő az ő igiretében igaz és hiveséges legyen. Az ő igiretűnc bizonyos voltat megtapasztalni, hogy az által az mi reménségűnc megerősítelséc.

4 Még más zillyais vagyon az Úrnac, hogy az őveit fanyargattya: tudni illic hogy az ő békeséges türelteket megkísértte, és őket engedelmeségre oktassa. Nem úgy bizonyára, hogy ő hozzája egyéb engedelmeséget mutathatnanc, hanem az mellyet őn magaad nekic: hanem igen jól tettic ő neki, hogy nyilvánlagos jeleségeccel kibonitfa, és fenyessen kitündöklettesse az ő kegyelmének ajándékait, mellyeket az fentek nec adott, hogy belől bennec ne hívolkodgyanac, és elrőtve ne maradjyanac. Annak okáért midőn ő azt az fenyvedése való erőtes alhatatoságot, az mellyel az ő fentec felkésítötte; nap fényre hozza, ackor mondatic az ő békeséges türelteket próbálni, és kísérteni.

Innét fiamaznanc imez fóc, hogy az Isten megkísértötte Abrahamot, Gen. 22. v. és az ő istenfelő voltat megelmerete abban, hogy magát nem vonyogattya. Ez okáért mondgya

Xxxx

fent Peter, hogy az mi hitünc az nyomoruságoc által nem kevesbé próbáltat meg, mint az arany az kementzében, hogy az tűz által próbáltat meg. Ki mondaná pedig használatlannac, hogy az békeséges türetnec drága ajandéka, mellyet az hívő ember az ő Istenétül elvott, véle való élésté előhozatic, hogy bizonyos és nyilván való legyen? Mert egyébként az emberec azt soha olly drágálatosnac eléggé nem bezüllenc. Hogy ha azért az Isten igazan czelekefic, midőn okot ad azoknac az jószágoknac az mellyeket az hívők nec adott, felferkentésére, hogy az fétben elröyve ne maradgyanac, sőt hogy minden haszonélkül heverjenec és megveszessenec: láttuoc azért hogy nem ok nélkül vagy on, hogy az Isten nyomoruságoc boczá az ő fenteire, az mellynélkül az ő békeséges türetnec semmi volna. Aztis mondom, hogy az Kereft által őket engedelemre és főfogadásra szoktattya: mert így tanulnac nem az önnön kívánságoc fterint, hanem az Isten akarattya fterint élni. Bizonyára ha nékiec mindenec az ő kedvec fterint lennénc és folynánac, nem tudnájac mi legyen az Istent követni. Ezt pedig az pogány bölcz Seneca írja hogy az régicc, midőn valakit az nyomoruságoc bá bekéséges türetnec intettenc, imez példabeféddel éltenec: Kövesse az Istent. Mellyel azt értetténc tudniillic, hogy az ember akkor veszi ostan igazán fel az Istenec igáját, midőn annac veszténc, mind kezeit, hátát, és nyakát, örömeft oda nyuytya, és magát fanyargatni hadgya. Mivelhogy azért legnagyobb igazság az, hogy megbizonyítsuoc azt, hogy mi az Istenec, az mi mennyei atyanknac, minden dolgokban engedelmefténc vagyunc tehát bizonyára nem kell ettül magunkat vonyogatnunc, hogy ő minket az főfogadásra és engedelmeftégre minden módon és mindenképpen ne szoktatna.

5 Mindazáltal ugyan még sem értünc eléggé, melly fűkséges legyen minékünc az főfogadó engedelmefté, hanem ha egy ftermind aztis meggondollyuoc, melly igen nagy legyen az mi testünk nec kinyefté az Isten igájánac tőle eltasítására, mihelt valamennyire lágyabbá és gyengéczkében tartatic.

Mert fiinte ugy lehen nékiec dolga, mint amaz kinyes katzér lovaknac, az mellyec midőn egynéhány napig hivolkodva állanac, és jól megabrakoztatnac, az után az nagy vad zilayság nac miatta nem zabolázrathatnac meg: az ő lovaglojokat sem hadgyác felülni, az mellynec annakelotte alkalmasson engedte. Es pedig mindenkoron mindnyájunkban ugyá bennünc vagy on, az mi felől az Isten panaszolkodic, hogy az Izrael népében volt legyen, hogy midőn meghizunc és megkövéredünc, tehát mint az lovac

Deut. 33. v. 35. az ellen rugodozunc, az ki minket éterött és feltartott.

BIZO-

Bizonyára az Istenec jótéteményi által inditatnunc kellene minékünc az ő jóvöltánac meggondalattyára és fteretetre; de mivelhogy olly nagy az mi gonofságunc, hogy az ő felid engedelmefté által megveszünck inkább, hogy nem mint jóra inditatnunc, felöttébis fűkség azért, hogy valamifenyitec alatt tartafunc és illyen alhatatlanságra és kinyeftégre vakmerül ne vetemedgyünc. Azonképpen hogy az gazdagság nac mértékletlen bővségével ne bátorkodgyünc és pipereskedgyünc; hogy tífteletéftéünc által fel ne fuvalkodgyünc és kevéltéftéünc: hogy az egyéb lelki és testi avagy idő fterint való ajandékokkal ne negédeskedgyünc és kinyeskedgyünc, az Ur Isten ő maga ennec mind eleit véfti, az mint testünk nec hasznosnac és jónac láttya lenni, forongat bennünc, és az mi testünk nec kinyes bátorkodását meg zabolázza, az kereft zabolájával és orvofságával: Es ezt pedig külömbkülömbképpen, tudniillic, az mennyiben kineckinec jó és idvösleges. Mert nem mindnyájan azon betegséggel egyarant vagyunc megnehezítve és terheltetve, sem nem fűkölködünc egyarant való élést orvofságnélkül. Honnét látni való, hogy némellyec egyebeknél külömb kereft nec nemével terheltessenec és gyakoroltassanac. Noha pedig ez mennyei orvos némellyeckel gyengébben bánic, némellyeket keményeb orvofsággal tíficit, midőn kineckinec idvöslegét keresi; de ugyan nem boczá az ő fterint fenkit ftabadon és büntetetlen elő, mert jól tudgya hogy mind egyic gyarloc és ganczofoc legyenec.

6 Ez mellett felotte fűkség azis, hogy az kegyelmes Atya, nem czac az mi gyatló erőtlenségünc előzze meg: hanem hogy gyakorta az mi meglött vétkeinketis megbüntesse, hogy minket az ő hozzá való, illendő engedelmeftébe megtartson. Annak okaért valaményifér nyomoruságoc gal látogatattünc meg, legottá az mi előbbeni életünk ról emlezzünc meg, es így mindé kétségnélkül, megtudgyuoc hogy megczelekedtüc azt, az mi méltó ez illyé büntetéfté. Né kell mind az által az békeségestürefté való intéfténc kiváltképpé való okát az mi bününk nec megeftémeréséből vennünc. Mert az fent Irás fockal job meggondolatot támaszt előnkbe, midőn azt mondgya, hogy mi az nyomoruságoc által az Urul fanyargattatunc, hogy ez világgal el ne kárhoztassunc. Annak okaért még az legkeftervesb nyomoruságocbanis az mi Atyánk nac hozzánc való jóvöltát és kegyelmeftéget illic megeftémernünc: mivelhogy ollyankor sem fűnic ő meg az mi idvöslegünc segiteni. Mert nem azért nyomogat minket, hogy elveszessen avagy eltörölyön, hanem inkább hogy ez világnac kárhoztatyából kimentsen és megfabaditsen. Ez gondolat vífen arra minket, az mit máftatt az Irás mond: Ne vesd meg fiam, az Urnac dorgálását, se meg ne

1. COL. II. 7. 35

1. PET. 3. 7. 12.

XXXX 2

unnyad az ő fanyargatását: mert az kit az Isten ferett, megdorgállyá azt; és azt úgy fogadgya mint az Atya az őfiát. Midőn azért az mi Atyánkna: vesőjét esmerjüc, nem az illiké mi hozzánc, hogy fockal inkább főfogadó és enzedelmes fiaknac murassuc ő hozzá magunkat, hogy nem mint visálkodással vesett kétséges embereket kövessuc, az kic az gonosztételekben ugyan meg kemenyedtenec és meg rögzöttene: Elvest az Isten egyébként minket, az kic őtöle elfakadtunc, hogyha fanyargatás által ilmet hazzája nem hivand. *Ugyhogy az Apastal igazán mondgyon minket fattyaknac lenni, és nem fiaknac, hogyha fanyargatás nélkül vagyunc. Igen esvevesett és elfordult emberek volnanc annakokaert, hogyha őtet nem fenyedhetnóc, midőn nekünc az ő jó akarattyat, és az mi idvőséjünkre való gondvitelést jelentí, és megmutattya. Ezt az külömséget módgya az Irás hogy az hitetlenec és az hívek között legyen, hogy amazoc mint hinte az rabsági solgác régenten, merő gonofságból az ostromozás által czac gonofabbac és keményb nyakuac lettec: ezek pedig mint tiszteléses és tókálletes fiac az meg térésben és penitentia tartásbá nevekednec és gyarapodnac. Megvalásthathod azért immár, mellyc sámban akarj örömesben lenni. Mivelhogy pedig ezen dologról máfutt állottam, itt én meglegefe mazzal hogy valami rövidczkén ífne megillettem.*

7 Továbbá kiváltképpen való vigasztalás az, midőn mi az Igaságért öldözést fenyedünc. Mert azt kelly akkor meggondolnunc, melly nagy tisztelésre méltoztassom minket az Isten, holott az ő vitézi rendnec kiváltképpen való jegyér adgya minékünc. Az Igaságért való fenyedésnec nem czac azt hívom én, midőn az Evangeliomnac ótalnazásáért fenyedünc, hanem akar minemü igaz ügyben forgoldunkis. Akar azért az Satan hazugsága ellen az Isten igazságánac oalmazásában; akar pedig az ártatlan jámboroknac, az Istentelenec hatalmaskodása és hamisága ellen való mentegetésében ez világ iregységét és gyűlötségét vonsa ember magára, az honnét az mi testünk nec, életünk nec, tisztelésünk nec és jószágunknac kára és veszedelme támadhatna, ne legyen nehéz és unalmas minékünc, hogy annyiban az Istennec adgyuc magunkat, avagy ne alitfuk olly nyomorultaknac magunkat azokban, az mikben minket az Isten az önnön fájával bodogoknac mondí.

Matt. 5. v. 16.

Az fegénység jollehet, ha önnön magában gondoltatic meg, bizonyára nagy nyavalya, az onképpen az sámkivetésben üzetés, megutáltatás, fogságba vettetés, és meggyaláztatás: Végezetre az halál az legnagyobb fájdalom. De az hól az Istennec kegyelme nekünc jót akar, semmi nincz ott mind ezek között, az minékünc merő azon jó berenczénkre nem len-

nc. Az

nc. Az Christus bizonságrételével elégedgyünc azért inkább meg, hogy *AA. 5. v. 41.* nem az testnec hamis tettéfeben nyugodnanc meg. Illyenképpen lesfen az meg, hogy mi az. Apastaloc példája ferint, örvendezünc, valamennyiferő minket arra méltoztat, hogy az ő neveert gyalázatot fenyedgyünc. Mert mit árt? ha mi ártatlanul, és jó lelki esmeretünk lévén, az istentelenec latorságoc által javainktól megfosztatunc; és az embereknél jollehet megfegényedünc: demindaz által ezen módon az Istennel mennyekben nagy gazdagoc lesünc: Hogy fia az mi örökünk ből kiüzetterünc és az által az Úrnac házanépe közzé hathatobban bé fogadtatic: midőn mi gyöttretünc és megutáltatunc, és az által az Christuba erősebben bégyökerezünc; midőn mi fidalmaztatunc és gyaláztatunc és az által az Istennec országában annál fellyeb ütetterünc: Ha mitellyeséggel megöletterünc, és az által minékünc bemenetel nyitratuc az idvőséges örök életre. Szégyenlenc kellene azért minékünc, keveseseb nec beüzülni azokat, az mellyekre az Ur Isten illy jeles és drágalatos juralmokat ígert, hogy nem ez vilagnac hirtelen elmuló gyönyörüségeit.

8 Midőn azért az sicut Irás ez intéseckel és ezekhez hasonlóckal minket elég bővségeffen vigasztaljon, minden fidalmakban és háboruságokban, az mellyeket mi az igazságnac oalmazásaért fenyedünc: igen hálá adatlanoknac kell lenünc, hogyha ezeket az Úrnac kezéből örömeft, és jó kedvel nem vesfüc. kiváltképpen mivelhogy ez illyen keresit az Híveknec egyebec felött tulay dona, az melly által Christus mi bennünc akar tiszteltetni és diczöitenni; az mint sicut Péteris tanit. Miért hogy pedig az *1. Pet. 4. v. 11.* mes indulatu nagy elmék nec ezer halálhális keservesben esic az gyalázat fenyedés: nyilvánssággal intrazett az sicut Pál, hogy minékünc nem czac *1. Tim. 4. v. 10.* öldözést, hanem gyalázatot is kellyen várnunc, mivelhogy az élő Istenben reménlenc: az miképpen máfutt az önnön példájával hadgya minékünc, hogy mindaz gyalázat által és mind diczőség által járjuc. Mert nem olly *2. Cor. 6. v. 8.* vigaság kívántatic mi tölünc, az melly minden keserüségnélkül és fájdalom nélkül volna. Merregyébként az Szentek nec az Kerestben nem volna fenyedésre sükségec, midőn sérelemmel és fájdalommal gyöttretettenec és kioztatnanc.

Hogyha az fegénység nekic nehezen nem elnec, az betegségek nem volnanc ferelmessic, az gyalázat nem fáyna, és az halál röttenetes nem volna: miczoda nagy erőiség volna és fenyedés, azzocskál semmit nem gondolni? De mivelhogy ezek közzül mindeniknec megvayon az ő keserü volta, az melly által mindenikünk nec elméje, természetí mód-

Xxxx 3

ferint ragattatic: ebben mutatya azért meg magát az hívő embernek erős volta, hogy midőn efféle keferüséggel kifirtettetic, akar az melly igen nehezen esékis önékie, de ugyan mégis ellene áll, belőle kiverekedic, és győződelmet veszen. Ebben mutatya ki magát az békeséges türes, hogy midőn ez ilyen keferves sérelemtül keményen öftönöztetic és forongattatic, az isteni félelem által mégis megtartoztattya magát, hogy felötéb való kedvetlenkedésre és buslakodásra ki ne rohannyon: Innét láttzic meg az vigaság, hogy midőn ő fomorusággal és inséggel sértegettetic, mindazáltal megnyugosic az Istennek lelki vigasztalásában.

9 Ez hattzot, az mellyet az hívec az természetii faydalom ellé fenvednec, midőn békeséges türesre es mértékleteségre igyekezec: igen fépen megirta fent Palimez igéckel: mindenütt nyomorgattatunc, de nem foritatunc meg, búkséget fenvedünc, de nem hagyuc el magunkat. öldözést fenvedünc, de abban el nem hagyattatunc: Leverettetünc, de el nem vesünc. Látod innét, hogy az Keresztnecc békével fenvedése, nem az tellyeséggel való megtompalás, és semmi faydalomnac nem érzése, az mint régenten az Stoicusoc az bátorságos erős embert nagy bolondul úgy irtac meg, hogy az volna az, az ki minden emberi mivoltot magátul el verne, és mind nyomoruságban, s' mind jó ferenczében, mind fomoruságban és mind vigaságban egy aránt való indulattal lenne; avagy inkább, mint az kő, semmi dolog által meg ne indulna.

Es mit vittec oc véghez ez mélységes bölczelkedés által? tudniillic, az békeséges türesnecc olly képét irtac ki, az melly az emberek között soha nem tatáltatott, és nemis álhat meg. Sőt inkább, midőn oc igen éles és valóságos békeséges türest kívánának, annac erejét és gyakorlását az emberektül elvöttéc. Azonképpen mostanis az Kereszténynecc között vadnac uy Stoikusoc; az kic nem czac az fohazkodást és siránkozást, hanem az fomoruságot és bánatot, és az forgalmatoságotis véteknec tartyac. Es ez ilyen balgatag galáságot többire mindenkor az hívokodó emberektül fármaznac, az mellyec, mivelhogy éles elmelkedéssel gyakorollyac inkább magokat, hogynem mint munkálkodással, efféle uy találmányoczkáknál semmit egyebet nem górdithetnecc elönkbe. De minékünc semmi közünc ninczen ez éles és kemény philosophiához, az mellyet az mi mesterünc és Urunc, nem czac szóval, hanem maga példájávalis kárhoztatott.

Ioh. 16. v. 20.

Matt. 5. v. 4.

Mert mind az önnön maga nyavalyáján, s' mind pedig egyebekén fohazkodott és siránkozott: az ő tanítványit sem tanította különbben.

Ez

Ez világ, ugymond, örülnefog: ti pedig jaygattoc és firtoc. Es hogy fen- Luc. 22. v. 44
kieszen ganczot ne keressne, nyilván való predikatzióban bodogoknac Matt. 26. v. 38
mondotta azokat, az kic sirnac. Es ez nemis czuda. Mert ha ember minden sirást meg vét, mint kezdünc ő magarul az Urrol irilnie, az kinecc testéről veres veritecczöpöcc folytanc le? Ha ember minden félelmet, hitelenségnec tulaydonit, minek tartandgyuc azt az röttegeft és resketést, az mellyel ő olly ifonyuképpen rettegett és kinlódott? Hogyha minékünc minden fomoruság visbatettzic, mint tettzetic az minékünc, az mit ő mond, hogy az ő lelke fomoru mind haláliglan.

10 Ezeket arra akarám megmondani, hogy az istenes fiveket az kétségbe eséstül elvonnám, hogy az békeséges türesre való igyekezettül hamar meg ne búnnénecc azért, hogy az természetii faydalmakat tőlöcc el nem vethetnecc. Az mellynecc azokon búkség megefni, az kic az békeséges türesből megtompaltságot, az erős és álhatatos emberből tőkét akarnac csinálni. Mert az fenteknecc az békeséges türestül illy tíftefséget ad az fent Irás, hogy midőn oc ilyenképpen nyomorgattatnac, mindazáltal kétségben nem esnecc és le nem rohannac: az keferves faydalommal úgy sértegettetic, hogy ugyan mégis legyen lelki örömc: az inséggel úgy nyomorgattatnac, hogy ugyan mégis megenyhitséc magokat, az Istennek vigasztalásával fivöket öröndeztetven.

Azonközben gyakorollya magát az ő fivökben ez á hattz, hogy az természetii azt futtya, és rettegi, az mit ellene valónac érez lenni: az istenfelőség pedig mind ez kemény kiferitetekbenis által verekedic az Isten akarattyához való engedelmségre. Ez hattzot nyomta és mutatta ki az Ur Ioh. 21. v. 18.
Christus, midőn így szólt Szent Peternecc: Mikor ifiab vólnál te magad beövedzed vala magadat, és oda mégy vala az hová akarod vala? mikor pedig megvénhesel, más övedez bé tégedet és oda visen az hová nem akarod. Bizonyará az igazsághoz nem hasonlo, hogy fent Peter, midőn halálával kellyene önékie az Istent diczöiténii, mint egy akarattya ellen és magát vonyogatván erővel keferitetett vólna arra.

Mert ilyenképpen igen kevés diczéretre vólna meltó az ő fenvedése. De mindazáltal akar ő melly nagy fivéli vigasággal engedett legyenis az Isten akarattyanac, demégis, mivelhogy az ő testét véret még tellyeséggel le nem verkezte volt, kétféle akaratra rángattatott és fakaztatott, mert midőn az ifonyu halált, az mellyet fenvedni kellene, magában gondolná meg, annac röttegeft miatt elremulvén az előtt örömeft elhaladott vólna. Visontag mikor az jutna esébe hogy az Istennek paranczolatyából hivattatnec arra, meggyözvén és elnyomastván az félelmet,

az ha-

az halált örömet sőt nagy örömmel megfenyvedte. Ez legyen az éte forgalmatos igyekezetünc, hogyha Christus tanítványi akarunc lenni, hogy az mielmenc az Istenec illy beczületivel és ő hozzá való olly engedellemmel legyenec telylec, az melly minden ellenkező indulatokat megzabolázhasson, és az ő rendelése alá keferithessen. Így leszen ostan, hogy akar minemü kerefttel gyötretre sünc, még hivünk nec leg nagyobb forongatásibanis, az békeséges türest állhatatosan megtarhassuc és gyakorolhassuc: Mert bizonyára az nyomoruságnac és háborunac mindenkor meglefen az ő keferü volta, az mellytül mi mardostatunc és czipdestünc.

Ezenképpen midön mi betegségül nyomorgattatunc; fohazkodnnc, nyughatlankodunc, és egéséget kívánunc: Acképpen midön fegénységgel terheltetünc, az keferégnec forgalmatoságnac és bánatnac öftönével furdalratunc; Ezen módon, gyalázatnac, megutáltatásnac és erőfaknac kemény faydalomival oldoztetünc és sértegettetünc: ilyenképpen az miünk nec halotti temetésekben, az mint az természet megkívánnya, keferessen firmunc. De mindenkor ez leszen az el végezele: Az Isten eztigy akarta, annakokaért az ő akarattyá alá adgyuc magunkat, és engedelmessec legyünc: sőt hinte az sérelem fenyedésközken, az fohazkodásnac és siralomnac közepötte, ez gondolatnac kelly efünkbe jutni, az melly az mi elménket, hinte ezen dolgoknac, az mellyec miatt keferég, örömmel való megfenyvedésére térítse és indítsa.

xi Minékutánna pedig, az Kereft nec békeséges türest való megfenyvedés nec fő okait, az Istenec akarattyánac meggondolásabol vörünc legyen: róvideden mutassuc meg miczoda külöbség legyen az philofofusi, és az Kereftyeni Békeséges türest között. Mert bizonyára az Philofofoc közzül igen kevesfen mentenec annyira az okolság által, hogy értenéc azt, hogy minket az nyomoruságoc által az Istenec keze gyakorlana, és hogy azt tartanac, hogy ebben az Istenec kellene engedni: hanem semmit egyebet nem hoztanac elő, annál: hanem hogy en nec sükségheppen igy kellyen lenni. Miczoda pedig egyéb ezt mondani, hanem hogy Engedni kell az Istenec, mert ő néki ellene állván hijába saraftod magadat? Mert hogyha mi czac azért engedünc az Istenec, mivel hogy kéntelenec vagyunc véle; tehát megfünnéc ő néki engedni, hogyha előtte elfaladhatnanc. Az sent Irás pedig sockal külömbet paranczol hogy meggondollyunc az Istenec akarattyában, tudnirlic előter az igazságot, és az illédőséget: annakutánna az mi idvőségünk nec gondgya viselését. Imillyenec azért az kereftyeni Békeséges türest való intélec: Akar minket fegenség kinozzon, akar fámkivetés, akar tömlötz, akar bofsulság,

fülság, akar betegség, akar árváság, avagy az miünk nec halála, avagy egyéb ehhoz hasonlo dolog: meggondollyunc azt, hogy semmi ezekben mi raytunc nem elic az Istenec kegyelmes akarattyá és gondviselésénélkül. És továbbá hogy ő semmit külömben nem, hanem mindent igaz és legjobb rend kerint czelekefic. Miczoda pedig? Nemde nem érdemlenéké meg az mi mindennapi fántalan bününk és hamiságink, hogy sockal keményebben és nagyobb ostorockal büntetternénc meg, hogy nem mint ezec, az mellyekkel minket engedelmesfen suytogat? Nem mindeneftül fogva illendő dologé, hogy az mi testünc megfelidetséc, és ugy mint az igaznac vitelesére foktattatséc, hogy az ő természeti kerint fántalanul ne kinyeskedgyéc? Nem méltóé arra az Istenec Igazsága és igazmondo volta, hogy annac kedveért fenyedgyünc? Hogy ha azért az Istenec kétségnélkül való igazsága láttzic az mi nyomoruságinkban, nem zugolodharunc, sem nem tufakodharunc ő ellene hamiságnélkül. Nem hallyuc most amaz hideg éneklest: Engedni kell, mert nem lehet egyéb benne: Hanem eleven és hathatosággal telyes paranczolatot hallunc: Engedünc kell, mert nem illic hozzánc hogy ellent tartfünc. Békeséggel kell fenyedni, mert az Isten igazsága ellen való kemény nyakuság, az engedetlenség és az békérelentüres. Immar pedig, mivel hogy czac az minékünc kerelmetes, az mit esmerünc nekünc idvőség nec és jónac lenni: ez tückellybenis vigaztal azért minket az hivseges Atya, midön megmurattyá, hogy hinte abban, hogy minket kereft alá vét, minékünc idvőségünk kereti. Mivel hogy azért nyilván vagyon, hogy az nyomoruságoc minékünc idvőségec legyenec, miért nem vennoc tehát azokat háláado és czendefi elmével jónévön? Annakokaért midön mi azokat békével fenyedgyünc, nem sükségi keferítés nec vagyunc alá fektetve, hogy erővel kellyen azt tennünc: hanem az mi hasznunkon nyugfünc meg. Ezec, mondom, az gondolatoc czelekefic azt, hogy valamelly keményen az mi hűveink öfvevonyatratnac az kereftben az természeti faydalomnac érzése miatt, meg olly méfise kiterjeszter nec ismet, az lelki vigaztalás által. Erre következc az háláadás, az melly nem lehet örömnélkül. Hogyha azért az Istenec diczéreti és az ő hozzá való háláadoság, fohonnat nem egyébünnet, hanem czac az örvendetes vig hűből fármazhatic: semmi ninczen pedig, az minék azt mi bennünc meg kellene bántani, megtettzic tehát ebből, melly igen sükséges legyen, hogy az Kereft nec keferü volta lelki vigasággal megtimporaltséc és egyelitesác.

KILENTZEDIC RESZ.

Az jövendő életnek meggondolattyáról.

VAlaminemü nyomoruságoc borongatnac pedig minket; mindenkoron imez tzilra és okra kell néznünc, hogy ez jelen való életetet fokjuc megutálni, és az által serkentefsünc fel az jövendő életnek meggondolattyára. Mert mivelhogy az Isten igen jól tudgya, melly haylandó legyünc természetből ez világnac baromi szeretetre, illendő esközzel és legjobb móddal él az mi hátra vonyattatásunkban, és restségünknek el verésében, hogy olly igen keményen belé ne ragadgyunc abban az szereteten. Ninczen bizonyára senki közzülünc, az ki ollyannac ne kívánna láttatni, hogy ő egész életében keményen és valóban keresse az mennyei örömet és halhatatlanságot. Mert fégyenlenőc az oktalan állatokat semmiben fellyül nem haladni: az kiknek állapotoc nem volna aláb való, az miénknel, hogyha minékünc az halál után semmi reménségünc nem volna az öröc élet felől. De ha kinékinec tanaczkozást, igyekezetit, és czelekedetü megtudakozod, ott egyebet nem látst az hideg földnél. Innet vagyon pedig ez elámult ostobaság, hogy az mi elméinc az gazdagfágoknac, hatalmagságnac, és tisztelségnek üres tündöklésével úgy megerőtelenitetie és vakitatie, hogy meszseb ne látthasson. Es az füvis, az fővénséggel diczössleg kivanással és egyéb gyönyörködéseccel úgy megfálatic és megnehezitetie, hogy fellyeb felé ne emelkedheséc. Végezette mivelhogy az egész lélec az testnek hizelkedésével és kivanságival megfuztetetett és megköteleztetött, az ő paradiczomát és bódogságát ez földön keresi. Hogy azért ez gonofnac az Ur Isten eleit vegye, az őveit az mindennapi nyavalyác és nyomoruságoc által tanittya, ez jelen való életnek semmire kellő és hiába való vóltárol. Annakokaért hogy magoknac nagy és bátorságos békeséget ebben ez életben ne álmodoznánac és igérnénc; vagy hadackal, támadással, tolvayto öldökléseccel, avagy egyéb erőfaki bosszu teteleccel meghadgya őket gyakorta háboritatni, és kísértetni. Es hogy az elmulandó és veszendő gazdagságokra olly nagy kivansággal ne vágyodnánac; avagy az mellyeckel birnac, bizodalmodokat azokba ne helyheztenéc: hol hámkivetéssel, hol földi gyümölcztelenséggel, hol ismét égéssel, és egyéb veséllyel és kárral juttattya őket fégyenségre; avagy ezenec által középserő állapotban tartya meg őket. Es hogy az házasságnac javaival felöttéb való bátorságos gyönyörködésben ne élénénc: gyötri őket avagy gonof feleségeccel, avagy gonof gyermekeccel

alazza meg, avagy azonoknachalalockal és kimulásockal hanyargattya meg őket. Hogy ha pedig mind ezeccel kedvezend nékiec, hogy mindazáltal vagy bolond diczösséggel ne kevéldgyenec, avagy nagy bizodalmodmal fel ne fuvalkodgyanac, betegségekkel és vesedelmeccel mutatya semec eleibe, melly mulandoc és meg alhatatlanoc legyenec, mind az mie haladoság alá vadnac vettervén. Ackoron gyarapodunc azért, és megyünc ostán hasonnal elő az keresztnec Skolájában, midön megtanullyuc azt hogy ez az élet, midön ő magában gondoltatic és beczültetic meg, felotte czendeségtelen, haborus, és fiántalan socképpen rakva nyavalyackal és nyomoruságocokkal, és hogy semmi tzickellye nem lehet az igaz és tokélletes bódogságnac: hogy minden, az mi ő benne legjób nac beczültetik is, bizontalan, mulando, hiába való, és foc vesélyeckel legyen megelegyite és erőtelenitvé: és innét azt rekesztyuc egy szer smind, hogy mi itt hartznál: viadalnál egyebet semmit nem kereshetünc és várhatunc: hogy minékünc oda fel mennyekbe kellyen felemelnünc seméinket, midön az életnek coronájárol gondolkodünc. Mert nyilvánssággal kell azt tartanunc, hogy az mi elménc eléggé fel nem serkentetic és fel ne emelkedie az jövendő életnek kivanságára és meggondolattyára, hanemha elő szer megtanullya ez jelen való életnek megvetetet és megutalását.

2. Mivelhogy azért ez két réf között semmi közép esköz ninczen; Szükség hogy avagy alá való legyen, elöttünc ez a föld, avagy pedig azt szeretlenül szeresünc: Annakokaért ha vagyon valami gondunc az öröc életre, forgalmatofson igyekezünc az ő, hogy ezekből ez világnac gonof békőibol és czinczereibol magunkat kifejtsünc és kifabaditsünc. Továbbá mivelhogy ez jelen való életnek foc hizelkedési vadnac, az mellyeckel minket izgallon és hitegessen: az szerelmeteségnek, kedveségnek, és gyönörüségnek foc az ő sine, a mellyeckel minket meghaytsön és lágyitsön: nagy dolgunkban jár azért, hogy füntelé azoktul elintesünc, hogy ez illyen kurvai ékesgetés által meg ne igeztetsünc és varáfoltasünc.

Mert kétecc, mint lenne dolgunc, hogyha mi itten minden nagy jó szerenczében és gyönörüségben lézzegnéc és levegdegnéc; holott az külömbkülömb szerenczétlenségnek mindennapi kinzo ostónei által sem serkentetethetünc eléggé fel annak meggondolattyára, melly igen nagy legyen enec az életnek az ő nyavalyásága? Hogy az embernek élete ollyan legyen mint az füst és az árnyéc, nem czac az tudos embereknel vagyontudva, hanem az köznépnek sinczen ennél gyakoroltab példabeféde. Es mivelhogy látnac, kiváltképpen háfnos dolognac lenni, az emberi élet hiába valóságanc megismeresét, azt foc ser ékes mondásockal töttéc esmeretelésé. De mégis mayd semmi dolog ninczen, az mellyet for-

galmatlanban gondolnánk meg, és az mellyről kevesbé emlékeznünk, mint erről é dologról. Mert mi úgy fogunk mindenekhez, mintha itt ez földön akarnánk örökké élni. Midőn valami halott vite ic, avagy mikor az temetőhelyben az koporsó felött járunk, mivelhogy az halál feneinc elibe járul, megvallom azt, hogy olyankor igen ékesen tudgyunk ez mulandó életnek semmi vóltáról bolczelkedni és befélleni. Noha azt sem mindenkor czelekeffünc. Mert gyakortább semmit nem gondolunk mind ezeckel: Ha midőn pedig finte meglefenis, ugyan czac egy fempillanta sig valo filosofalkodás, az melly mihelt hátunkat fordittyuc, legortan elenyefic, és czac az legkifib emlékezetincc sem marad nyomdoka. Végezetre nem külömbben foly és zudul el, mint az játéknéző helyen indult hirtelen elmuló nevetség. Mert holott mi nem czac az halálról, hanem az halandóságrolis úgy elfeletkezünc, mintha affelől soha semmi hirt nem halottunc volna, mindgyarást ez földi halhatatlanságnac bátorkodására hengeredünc és rohanunc. Es azonközben ha valaki nekünc imez énekczét mondogallya. Hogy az ember ollyatén mint amaz czac egy napot élő állatocza, miis megvallyuc bizonyára. De olly igen kevés gondtartással, hogy mindazáltal ugyan belénc legyen ragadva imez gondolat, hogy mi örökké mind itt élünc.

Ki tagadnája azért, hogy minékünc mindnyájan felotte igen fükséges nem volna nem mondom, hogy czac az fíoval valo intés által; hanem hogy mindenféle próbálatockalis, bizonyofsá tétettünc és meggyoztetünc: holott még meggyoztetvénis alig fűnüncc meg, annac czudálása és fíeretése miatt valo elamulástul, mintha finte az legföbseges jót foglalnája magába. Midőn azért fükség legyen, hogy az Istenül tanitattassünc és mustraltattassünc, visfontag ez az mi tífünc, hogy azt, az ki minket hiv, és az mi restelkedésünket bünteti, kövessünc, és nekic engedgyünc, hogy ez világot megvessünc, és magunkat tellyes fivből az jövendő életnek meg gondolására adgyuc.

3. Mindazáltal ez életnek olly megvetésére kelly az Hiveknec magokat fokratnioc, az mellyből azonnac gyüloése, se pedig Istenhöz valo háláadatlanóság ne fíarmazzéc: Mivelhogy ez élet, akar ő melly fíantalan foc nyomoruságoockal legyen rakvais, mindazáltal ugyan méltan, az Istenec nem megvetendő áldási közzé fíamlátratic.

Annakokaért ha mi azt semmi Isteni jórétémenec nem esmérjücc, tehát immár az Isten ellé nem kiezinny háláadatlanóságban vagyunc vétkeffec. Kiváltképpen pedig az Hiveknél bizonságnac kell ez életnek lenni az Istenec jóvóltá felől, mivelhogy mindenestül fogva az ő idvöfsegenec meg-

megfíerzésére és elővitelére rendeltött és igazitatott. Mert minekelotte az öröc diczösegnec örökséget nyilvánással minékünc kezünkhöz adgya, előfíer kifib jelensége: kel akarja magát minékünc Atyánkuc bizonyítani és mutatni: ez jelenfíegec, azoc az jóc, az mellyec naponkint ő tölle minékünc adatnac. Mivelhogy azért ez az élet, az Isten jóvóltánac megértésére fíólgal minékünc, úgy kellyeneé megutálnunc, mintha czac egy fíkráni jó sem volna benne? Szükség azért illyen értelemmel és indulattal felöltözöttünc, hogy mi ez életet azoc közzé az Isten jóvóltánac ajándéké közzé fíamlályuc, az mellyeket semmiképpen ne kellyen megvetni. Mertha nem volnának is Irásbéli bizonságnac, (az mellyec fokac és világofo) de czac az terméffetis int minket, az Ur Istenhöz valo háláadásra, hogy ő minket ez világofságra hozott: és hogy ezzel nekünc élnünc hágy: hogy valamellyec annac eltartatására fíükségesec és hafinosoc mindeneket bövségesen megád.

Es fokal nagyob oka imez, hogyha, meggondollyuc azt, hogy mi ez életben nem minékünc a menyorságnac diczösege kéffitetünc. Mert úgy rendelte ezt őnnon maga az Ur Isten, hogy az kie idővel megkoronaztatandóc mennyekben, azoc előfíer ez földön viaskodgyanac, hogy a gyözödelmes diczöseget addig el ne vennéc mignem az viadálnac minden terhet elvifelnéc és az ellenségen gyözödelmet nem vennénc. Annakutánna málic oka ez: hogy az külömbkülömb fele jó réteményec által az Isten kegyelségenec edélséget ez életben kezdenéc megkostolni: hogy az mi réteményünc és kívánságnac inditatnéc és éleffitetnéc, annac tellyelséges megjelenésenec elvárására. Minakutánna azért az állatitak hogy az Istenec kegyelménec ajándéka legyen azis, hogy ez földön élünc, az mellyért, az miképpen hogy ő neki köteleffec vagyunc, azonképpen megis kell rolla emlékeznünc, és háláadóknac kell lenünc: tehát őftan idejekorán meggyünc ez életnek legnyavalyáfságosb állapattyánac meggondolattyára: hogy tudniillie kifeytozzünc annac felotteb való kívánsábol, a mellyre, az mint megmondattott, terméffetünc fíerint haylandóc vagyunc.

4. Továbbá valami annac visfísa fordult fíerelméből elvonyattatic, azt mind az jób életnek kívánságára kell adni és nyuytani. Megengedem, hogy emberi mód fíerint legigazábban érteitenecc azoc, az kie azt tartottac, hogy legjób volná nem fíülettetni; attul másodic, menül hamarébb meghalni. Mert mivelhogy oc az Istenec világofságtul, és az igaz Religiótul megfístatot Pogányoc vóltanac, mi láthatranac volna abban ollyat, a mi nem fíerenczetlenség, ifonyuság és nyavalyáfság nem volna? Azoc sem bódultac vóltac, az kie az őveik nec fíületéfec napját bánattal és fírással üllöttéc, az halottakat pedig nagy örömmel és vigasággal teme téc. De azt ha-

fontónélkül czelekedtéc: mert mivelhogy ők az Hitnec igaz tudományatul megfoztattván, nem látták, miképpen szolgálják az, az hiveknec javokra, az melly magában sem szerelmes, sem pedig kívánatos nem volna. Annakokaért midőn azt imigy amugy meggondolták, kétségbe esés volt vége dolgoknak. Ez legyen azért az hiveknec zilyoc ez mulandó életnec meggondolattyában, hogy midőn értic azt, hogy őn magában az, nyavalyánal, és fáradságnal semmi egyéb ne legyen, hogy ostan annyival vidámságosban és akadéknélkül mindentől fogva annac az jövendő és örök életnec meggondolattyára adgyac magokat. Midőn ember azért magát igy elkéfitötte, és alkoltaztatta, nem czac bátran kiczinne alithatni ez életet, hanem amaz jövendőhöz képest tellyeséggel megvetendőnec és utálatosnakis tarthatni. Mert ha az meny az mi hazánc, miczoda egyéb az föld, hanem fámkivetes? Holott ez életből való kimulás, bemenetel az életbe, miczoda egyéb ez világ, hanem sir és koporsó! Miczoda egyéb az benne lakás, hanem halálba merültség? Hogyha az testről megmenekedés, az tellyes fábadságra való vitettetés, miczoda egyéb az test, hanem tömlőt? Mivelhogy az Isten jelen voltánac látása az legnagyobb bódogság, nem de nem merő nyavalyáságé attul megfoztatni és annélkül lenni? Távol vagyunc pedig az Úrtól, valamig ez világból ki nem mulunc. Annakokaért ha ez földi élet az mennyeivel egybehasonlitatic, minden kétség nélkül igen könnyű annac megvetetni és láb alá tapodtatni. Bizonyára gyűlölni nem kell őha, hanem czac az mennyibe minket az bün alá vét; naha még ez gyűlölségnec sem kell tulaydonul ez életre igazitatni. Akar azért mint legyenis, ugy kell azt mindazáltal megunnunc avagy gyűlölnünc, hogy egyfermind midőn az ő végső okát meggondolync, kéfékis legyünc az Úrnac akarattyá ferint benne megmaradni, tudniillic, hogy az mi unakodásunc és gyűlöségünc zugolodásnélkül és türetlenkedésnélkül legyen.

2. Cor. 1. v. 6.

Rom. 7. v. 24.
Phil. 1. v. 23.

Mert mint egyhadi rendet és Stráfa állásfát az mellyben minket az Isten állatot, mind addig meg kell tattanunc, valamiglen ő abból kihivand. Siránkozic jollehet fent Pal az ő nyavalyáságán, hogy töb ideig, hogy nem mint kívánná az testnec fogagában köteleztervén tartatnéc, és valóságos kívánsággal ohaytya az meg fábadaulást; mindazáltal ugyan megvallya, hogy mind élni és halni kéfé volna, czac hogy az Úrhoz főfogadó és engedelmes lehessen: mert jól esmeri azt, hogy tartozzéc az Istent mind halálával és mind életével diczöiteni: ő rayta állyon pedig annac rendelése miczoda főlgállyon leginkáb az ő diczőségére. Mivelhogy azért az illic, hogy az Istennec élyünc és hallyunc, annakokaért mind halálunkat és mind életünket az ő akarattyára kelly hadnunc: De ugy hogy, naponkint meg-

meghalni kívánnunc, és azt büntelen meggondolync: Ez életet pedig az jövendő halhatatlansághoz képest megvefsünc, és az büncet főlgálattya miatt, kívánnunc töle megvalni, mihelyen az Úrnac tettzendic.

Ez pedig képtelen czudához hasonlo, hogy sokan azoc közzül, az kic Kereszten vóltockal kérkednec, az halálra való kívánság helyett, ollyigen félnek töle, hogy ugyan elremülvén resketnec, mihelt az megemlitetik, mintha az halál volna az legnagyobb gonof, az melly ő raytoc eshetnéc. Nemis czuda bizonyára, hogy mi az természetnec indulásából megrettenünc, midőn az mi feloldozásunkat és felbomlásunkat hallyuc.

De ez semmiképpen nem fenyedhető, hogy valamely Kereszten fivben ne legyen annyi Isteni világosság, az melly az félelmet, akar az melly nagy legyenis, meg nem gyözné és elnyomnája. Mert ha meggondolync, hogy az mi testünk nec ez nem állandó, veset, ganczos, romlando, fonnyat, és rothat hayléka azért rontaséc el, hogy ortan hamar ismetlen, álhatatos, tókélletes, rothatatlan, sőt mennyei diczőségre éj piteséc és uyitaséc meg; nemde nem kéferité minket az Hütannac valóságos kívánságára, az mitől az természet fel? Ha meggondolync azt, hogy mi az halál által az fámkivetesből ismeg haza hivattatunc, hogy az mi hozánkban, sőt az menyei házunkban lakozzunc, nem vehetnéneké abból semmi vigasztalást? De azt vehetné valaki ez ellen, hogy minden dolgot kívánnac az ő állapotokban és valóságokban megmaradni. Megengedem bizonyára, és finte ezen okért vitatom azt, hogy az következendő elmulhatatlan életre kellyen ahitoznunc; az holott igaz álhatatos állapotra és valóságra jutunc, az melly ez földön sohol nem lártatic és nem találtatic.

Mert fent Pal igen fépen tanit arról, hogy az hivec örömeft mennec az halálra, nem azért, hogy le akarnac vezetetni, hanem hogy kívánnac felöltözteni és felruházatni. Ha az oktalan állatot azért, sőt az eleveneségnélkül való teremtet dolgokis, mind az fákig és az kővekig, ez életnec hiába valóságát megrudgyac esmérni, és az utolsó feltámadásnec napjára főházkodgyanac, hogy az Isten fiaival egygyütt az hiába valóságtul megmenekedhesenec; mi pedig mind az okolságnac lelkével birvan, és mind az elménec felötte, az Istentől fent Léleckel legyünc megvilágosítatván, nem kellene az mi elmeinket, ez földnec rothat sáránál fellyeb emelnünc midőn az mi állapotunc esmeltetic meg? De itt ninczen fándékunc sem üreségünc ez ellen az nagy visssa fordultság ellen való viadalra. Es oda fel az elkezdésbenis megmondottam, hogy ez dolognac minden megintő tzikkelyeit nem akarom bővőségesen kicéfiteni és megforgatni.

2. Cor. 1. v. 3.
Rom. 8. v. 19.

En az olyan félenc hívőknek azt adnam tanácsul, hogy az Cyprianusnac az halandóságrol írott könyveczkéjét megolvásnac, hogyha nem méltóc volnának arra hogy ember őket az pogany Philosophusokhoz igazitanája, hogy meglátván azt mint vetöttéc azoc meg az halalt, magokat kezdenéc meg fégyenleni. Ezt pedig kétségnélkül kell hinnünc, hogy senki jól nem tanult és nem éppült az Christus Iskolájában, hanem egyedül czac az, az ki mind az halálnac és mind az utolsó feltámadásnac napját örömmel elvárja: Mert az s. Pális erről az megésmertető jégyről írja meg mind az Hivket: és az Irásnakis szokása hogy minket arra igazítson, valamennyifer minékünc az tellyeseges örömnec okát és fundamentomat akariac-lónkbe adni. örüll yetec (ugymond Christus Urunc) és emellyetec fel fejetekeket, mert elközelit az ti megfabaditástoc. Emberséghez illendő dolog volnaé, kértéc, hogy az, az mit ő nagy értéknec akart tartani az mi benünc való örömnec és vigaságnac indítására, s. moruságnál és röttegnél egyebet nem nemzene? Hogy ha ez azért így vagyon, mit kerkesünc hát ő véle úgy mint mesterünckel? Annakokaért térjünc jobban esünkre: és ne irtozzunc, akar az testnec vak kivansága melly igen ellenzeis, az Urnacel-jövete lét nem czac kivansággal, hanem fohazkodással és hívbeli áhírozássalis, úgy mint legbódogságosb dolgot kívanni. Mert mint fabadito úgy jó ő mi hozzánc, az ki minket ez mindenféle veszedelmeknec, vesélyeknec sükségeknec és nyomoruságoknac mérhetetlen tengeréből kiragad, és az öröc életnec bódog örökségében, és az ő diczóságébe bévifien.

6. Mert bizonytal úgy vagyon az, hogy az hiveknec egéfi serege, valamiglen őc ez földön élne, olyanoknac kellyen lenniec, mint az méfárfékre rendelt johaknac, hogy az ő fejekhez az Christushoz hasonlatoc legyenec. Legfogyatkoztab és vigaságtalamb emberec volnának őc, hogyha elméjeket mennyekben fel nem emelnéc, és mindent az mi ez világon vagyon, meg nem gyöznéc, és ez jelen való világi dolgokon által nem verekednéc. Ez ellenben hogyha egyfer az ő fejeket minden ez földi dolgoknac felötte felemeltéc, ha fiinte az Istenteleneknec nagy gazdagságokat és diczőségeket láttákis; hogyha azoknac jó békeségec vagyonis, és mindenféle pompával, bővölködéseccel és lakodalmaskodafockál kevélykednekis, és ha fiinte minden gyönyörüségekben usnakis; sőt még mind ezek felött azoknac gonofságotul megis sértetnec és veretnec, az ő kevélysegeccel boffótatnac, az ő fővségek által nyuzattatnac foztattatnac, és azoknac egyéb latorságoc által nyomorgattatnac és gyötrettetnec, de mind ez ő feretsétlenségekbenis magokat nem nehezen gyamolittyac, és gonofnac nem tartyac dolgokat. Mert semec elöt tartyac amaz örvendetes napot, az mellyen az Isten az Hivket, az ő öröc or-

szágá-

2. Tim. 4. v. 8.

Tit. 2. v. 13.

Luc. 21. v. 28.

Rom. 8. v. 36.

1. Cor. 15. v.

19.

Esa. 25. v. 18.

Apoc. 7. v. 17.

szágánac nyugodalmába felvesi, minden könyhullatást az ő ortzajokról eltöröl, őket az diczőségnek és örömnec ruhájában felöltözteti, az ő ferelmes javainac kimondhatatlan edeségével éteti, az ő nagy diczőségnek közösülésére magasztallya, végre az ő örök bódogságánac tarsáságával méltóztattya. Amaz istenteleneket pedig, az kic ez földön jelesen viragoztanac, az legnagyobb gyalázatra veti, az ő gyönyörüségeket, gyötremre, az ő nevetéseket és vigaságokat jaygatásra és fogczikorgatásra változtattya, az ő békeségeket az ő lelkec esméreri által nyugthatatlanságra fordittya, az ő gyenge és kedvetölt életeket előlthatatlan tüzzel bünteti, és az Istenfelöknekis, az kik nec békeséges türeccel gonoful éltenec, az ő fejeket alája veti. Mert ez az ő igásága (az mint s. Pal mondgya) hogy az nyavalyáságoknac, és az kic méltatlan nyomorgattatnac, megennyhitést engedgyen, az Istenteleneknec pedig, az kic az istenfelöket öldözc és fanyargattyac, nyomorusággal fizessen, midön az Ur Jesus meg jelenendic menyekből. Ez bizonyára az mi egyetlen egy vigasztalásunc, az melly ha tölünc elvéteti, avagy kétségbe kell esünc, avagy ez világnac hasonlatan vigasztalás által, öröc veszedelmünkre meg kell czalattatnunc. Mivelhogy az Proférais megvallya, hogy az ő lábaitantorgottanac, midön az Istenteleneknec jelen való jó ferenczéjeket foci ideig néznéje: és hogy ő kümben meg néczengésedhetett legyen, miglen bément az Isténec sanctuariomába és sentséges helyébe, és utolsó végeket gondolta meg az joknac és az gonofoknac. Es hogy egy főval sommában foglalván végezzem, az Christusnac kereti az Hivketnec hivekben úgy győzdelmeskedic ofrán az ordógón az testen, a bünön, és az istenteleneken, hogyha ember az Christus Jesus feltámadásánac erejét megtekinti, és meggondollya.

TIZEDIC RESZ.

Mint kellyen élni ez élettel, és az hozzá tartozókkal.

Szinte ezen fundamentomockal egyfer mind megtanit minket az Irás, mi legyen ez földi jóckal való igazán élés. Ez kerdest az életnec rendelésében semmiképpen nem kell elmulatni. Mertha élni kell, tehát azokalis kell élni, az mellyec ez életre sükségec: Es néha azokat sem távoztathatni el, az mellyec inkább láttatnac az gyönyörüségre sülgálni, hogy nem az sükségre. Annakokaért közép módot és igaz mértéket kel embernec tartani és követni, hog mi az ockal, akar sükségre akar pedig gyönyörüségre, jó lelki esmeret ferint élhesünc. Azt az módot az Ur Isten előnkbe írja az ő igéjében, midön azt tanittya, hogy ez jelen való élet az őveincc czac farándokság legyen, avagy idegen helyen való bodosás, az melly ál-

Zzzz

2. Thef. 1. v. 6.

Pfal. 73. v. 26.

1. COL. 7. 31.

tal mennyországban kellyen elbémenniec. Mivelhogy azért ez világon czac mint egy jövevényül kellyen által mennünc, ninczen abban kétség, hogy az ő javaival annyiban kellyen élünc, hogy az mi futásunkat sokkal inkább elősegítse, hogy nem mint megbántanác és akadekóznájac. Nem ok nélkül azért fient Pal, hogy ez világgal úgy kellyen élni, mint ha nem élne véle: hogy az jokat finte olly elmével kellyen vásárlani és megvenni, az mellyel eladatnac.

Mivelhogy pedig ez hely igen sikos, és mind az kétfelől való dőlésre nagy az haylandóság, ollyan helyre igyekezzünc lépni, az hól bátorsággal megálhatsünc. Mert voltanac némelylec, egyebként jámbor és fient ember, az kic midőn látnac, hogy a mértékletlenség és a tobzodás bátor kódo kinyeskedéssel mindenkor együtt vélec futna, és megfise kifügaldana, hogyha valósággal meg nem nyommasztatnéc, és pedig ez ártalmas gonofit kívánác megjobbitani, az miként hogy ez egy esköz és módjutott eleikbe, megengedte az embereknek ez testi jókkal való élést annyira az mennyire az fiükség kívánája: Ez úgy vagyon hogy jó tanác: de őc keményebbec voltanac hogy nem kellett volna. Mert őc az Lelki esmereteket (az melly igen vesedelmes dolog) sokkal keményebben köteleztéc meg, hogy nem mint az Isten igéje által köteleztetnéc. Szükségnek pedig nevezic, attul magát megtartoztatni, az minélkül ember ellehet: Illyenképpen az ő regulajoc ferint, mayd semmit egyebet nem, hanem czac kenyért és vizet kellyene enni és innya. Némelylec még keményebbec, az mint az Thebanus Crates felől írjac, hogy az ő kénzcét, javait az tengerbe vetötte: mert azt alitotta hogy ha azoc el nem vesnéc, tehát ő vesne el miattoc. Sokan vadnac pedig az mostani időben, az kic, midőn szép fient keresnéc, az mellyec által, az testnek mértékletlen tobzodását, az testi jókkal való élésben mentegetheséc, és azonban az ő buja kényeségekre akarnac utat nyitni, azt nyilván valóért vesic, az mit én semmiképpen nekic meg nem engedec, hogy ez szabadságot semmi korlással és móddal nem kellene meghatározni, hanem kinekinek Lelki esmeretire kellene hagyni, hogy annyira ellyen azockal, az mennyire láttya hozzája illendőnc lenni. Örömeft megengedem azt, hogy ez aránt a Lelki esmereteket, ne kellyen, neis lehessen, megfábott törvényszóformájára kötelezni: De mivelhogy az Iras az igazán való vélec élésnek közönséges reguláját írja előnkbe, az ferint kelly nyilván azoknac modgyát mértéklenünc és igazitanünc.

2. Legyen ez a fundamentum, hogy az Istennek ajándékival való élésben hiba nem esic, hogyha arra az tizla igazitatic, az mellyre az Isten ő maga

ő maga az ő ajándékot teremtötte és rendelte: mivelhogy azokat minékünc jónkra, és nem vesedelmünkre teremtette. Annakokaért senki az utat jobban el nem talállya, mint az ki forgalmatoflan néz, ez tizla. Ha azért meggondollyuc, miért teremtötte legyen az Isten az ételt és italt, azt talállyuc menten, hogy nem czac fiükségre, hanem gyönyörködtefésre és vigaságra is akarta legyen teremteni. Azonképpen az ruházatban, az fiükség mellett, az ékelségre és tisztetségre nézett. Az füvekben, fákban, és gyümölcsökben, az egyéb külömbkülömb vélec élés mellett nézett az szép finekre, formakra, és az kedves illatra. Mert ha ez igaz nem volna, nem fámlalna az Profeta az Istennek jó teteményi közé, hogy az bor megörvendeztetici az embernek fivet, és hogy az olay az ő ortzját megékefeti és fíepíti.

Es az Iras soc helyen fíellyel az ő jóvöltánac diczeretire nem forgatná elő, hogy mind ezeket adta legyen az embernek. Es ő magok az teremfeti teremtett dolgoknak adományai eléggé megmutatyc, mire és mennyire kellyen és illyec azockal élnic. Sőt illy nagy fíepséget adott legyen az Isten az virágokban, az melly magátul fíemeinkbe ötlenéc: és illy kedveséges fíagot adott, az mellyec ortunkba illatozzanac; és gonofitétel legyen, hogy az fíemec az virágoknak fíepfégével, és az fejec azoknac kedves illatozafával vidamitafianac és gyönyörködtefsenec? Miczodat? nem úgy külömbözterteé meg az virágokat és azoknac fineket, hogy egyyc fíepb legyen az másiknál? Sőt miczodat? Nem adotté olly kedveséget az aranyba, és ezüstbe, az Elefant tetembe és márvánkőbe, az melly által egyéb éltznel és kőveknél nemesebbec és jelesbec nem volnánac? Végezetre a fiükségre való élés felött, nem elég sokféle kedves és diczeretes dolgokat ferzett és engedette?

3. Tisztullyon el azért és állyon felre az az embertelen és kedvetlen filozofia, az melly, midőn az fiükség kivöl, semmi élést meg nem enged az teremfett dolgokkal, nem czac gyalázatoson megfoft minket az Isten jóvöltánac szabodon hagyott gyümölcszetül: hanem helye sem lehet hanemha az embert minden érzékenségetül megfoftya, és azt valami tökévé nem téfci: De nem kevésb forgalmatoflással kell más felől az testi kívánságnac éleit venni: az melly felötteb kiütt és elárad, ha meg nem foritatic és zaboláztatic. Es vadnac (az mint megmontam) mentegetői és őrtalmazói, az kic annac, az megengedett szabadságnac fíne alatt, minden kényeséget megengednec. Elsőben egy zabola vettetic a kívánságnac fíajába, ha ember meggondollya, hogy minékünc mindenec arra teremtettenc, hogy mi azokbol az teremföt megfismerjüc, és ő neki az ő hozzánac való atyai jóvöltáért és hívségeért fívünc ferint hálakat adgyünc. Hol marad pedig a hálá-

dás, midőn étellel itallal úgy eltöltöd magadat, hogy avagy elbámulsz és el-
tompulsz, avagy pedig tellyeséggel alkolmatlan és hasfontalan légy az Isteni
félelemnek és tisztédnek minden dolgaira? Hol marad az Istennek emleke-
zeti, midőn az te tested az mértékletlen zabálodásna miattra oczmány ki-
vanságokra gerjeded, és az te elméd annac rutsággával úgy megmefertez-
tetted, és megmetyeszed, hogy semmi igazat és tisztéséget meg ne láthatsz?
Hol marad az ruházatban az Istenhöz való háláadás, hogy ha mi annac drá-
ga ékeségében magunkat czudállyuc, és egyebeket megutáluc? hogy ha
magunkat az szép ékesgetéssel a falytalanságra kitzifrázzuc? Hová leszen az
Istenről való emlekezés, ha az mi elméd azoknak ékeségéhez ragad?
Mert némellyec minden érzekenségeket és elmésegeket olly igen finte a
gyönyörűségre adgyéc, hogy az elme lenyomattatván fekedgyéc: Sokan
Márvánkővel, arannyal, és iratos képeccel elannyira gyönyörködtezték
magokat, hogy majd márvánkővé legyenec, és ugymint értze változza-
nac, és az iratosképekhez legyenec hasonlatosoc. Némellyeket az kony-
hánac jó izefaga, avagy kedveséges illattya úgy eltompit, és olly tökévé te-
szen, hogy semmi Lelki dolgot ne érezheszenec és illatozhassanac. Szinte azon
látattic mind a többibenis. Annakokaért nyilván való, hogy az Isten aján-
dekival gonoful élésnek bátorokodása itt valamennyire megzaboláztatic, és
az s. Pal regulája megerősítetic: hogy az tested ne táplállyuc az ő kívánsá-
giban, a mellyeknek ha ember fokot megenged, minden mód és mérték fe-
lött kibuzdulnac és ki forranac.

Rom. 13. v.
24.

1. Cor. 7. v. 31.

4. De ninczen semmi bizonyosb és igazab ut annál, az melly ez je-
len való életnek megvetése által, és az mennyei halhatatlanságnac meg-
gondolattya által csináltatic és fereztetted. Mert abból két regulác kö-
vetkezec, tudniillic, hogy az kic ez világgal élne, finte olly elmével
legyenec, mintha azzal nem élne: Az kic feleséget véssne, ollyac le-
gyenec, mintha nem venné: az kic vásárlanac, véssne, mint ha sem-
mit nem venné; az mint s. Pal paranczollja. Annakutána hogy az
szükséget és fogyatkozást finte olly engedelmséggel és békeséges türef-
sel fenyedgyéc, az miképpen az bővességgel mértékletesen tudgyanac él-
ni. Az ki azért azt írja elődbe, hogy úgy élly ez világgal, mintha azzal nem
élnél: elszakíts és elveszen az te tölled nem czac az ételben italban való za-
balodást; és a s. P. ember gyenge lágy ékeséget, tisztéséget kívánást, ne-
gedséget, kevelséget, és a s. P. pompában, éppületben és ruházatban való
bolondoskodást: hanem minden forgalmatoskodást és indulatot, az melly
téged az mennyei életnek meggondolattya által, és az lelki ékeségre való ig-
gyekezetűl és szerenségtűl elvonson, és megakadékoz.

Eszté

Esztégenten igazán mondotta az Cato: Hogy az ékeségre való nagy
forgalmatoság, nagy forgalmatlanság legyen az jószágokra: és az régi pél-
da békédbenis az vagyon; hogy az kic ez testre való nagy forgalmatosko-
dással vadnac megterheltetvén, azoc az lélekről többire mind elfeletkez-
nec. Annakokaért noha az Hivéknek az testi dolgokban való szabadsá-
gokat ne kellyen valamelly bizonyos formához szabni és cirkalmazni, min-
dazáltal bizonyára ez törvénecc ugyan alája vagyunc vetetvén, hogy ma-
goknak czac legkevessebbet engedgyenec meg: ez ellenben pedig elméje-
knek minden igyekezéssel fiúntelen azon legyenec, hogy minden hiába
való hasfontalan pompáskodást elhadgyanac, elhárítsanac, nem hogy az
tobzodásra való indulatot ne zaboláznájac meg: és hogy forgalmatoson
örizkedgyenec, hogy az fejedelemre valókból ne csinállyanac magoknak
akadályokat.

5. Az másodice regula ez, hogy az kiknek keves és kisded jószágoc
és marháoc vagyon, tudgyéc abban való fogyatkozafokat békével fen-
vedni, hogy azoknac felöttéb való kívánságával magokat ne törjéc és
forgalmaztasac. Az kic azért illy békeséggel fenyedoc és mértékle-
tessec, az ollyanoc nem kevelsé éppületenec az Úrnac iskolájában. Az mi-
képpen hogy annac alég vagyon mivel magát Christus tanitványanac bi-
zonyítani, az ki ez aránt czac valami réstentis magát meg nem jobbitotta.
Mert annak kivólote hogy az földi dolgoknak kívánságoc egyeb vé-
kekis követic; az ki az fégenységet békételen fenvedic, az ollyan, az
gazdagságban és bevölkedésben, többire mindenkor ez ellenben való
nyavalyáját mutattya ki. Ezt én így értem, hogy az kic a s. P. ruhá-
ban járást fégyenli, az szép és drága öltözetben kevelyen diczekedic és
felfuvalkodic: hogy az ki kisded ebédetzkével vaczoráczkával meg nem
elégfic, tehát az friffet nagy nyughatatlanul kívánnya, és ha ez illyen jeles
lakozásnac serit teheti, nagy mértékletlenül él véle: hogy az ki az ő magá-
nac való és alázatos állapotját nehezen és czendességtelen elmével fen-
vedic; hogy ha tisztéségre megyen az kevelségtűl és negedségtűl alig tar-
toztattya meg magát. Annakokaért mind azoc az kiknek isteni félelmecc
nem kepmutatás, arra vágyódgyanac, és törekedgyenec, hogy az Apastal
példája serint, tanullyanac megelegedni, és éheséget fenyedni: bővöl-
ködni, és fűkölködni: Ennek felotte vagyon még az Irásnac harmad re-
gulájais, az mellyel ez földi dolgoccakal való élest mértékli, az mellyről
mondattott valami, midőn az seretetnek paranczolatya által forgatnóc meg.
Mert azt állattya az Irás, hogy mind azok az ajándékok, az Istennek jóvól-
tából ugy adattac minékünc, és ugy rendeltettec élésünkre, hogy mint egy
reánc bizott zálogoc legyenec, az mellyekről minékünc idővel s. P. kel-

Phil. 4. v. 12.

lyen adnunc. Annakokaért úgy kell azokat ostogadnunc, és olly helyre költenünc, hogy mindenkor füleinkben zengedezzon ez szó: Adgya fá-mot az te sáfarkodásodiol. Egyfermind ekünkbe jussön azis, ki kérje ez illyen fámot? Az tudnillic, az ki, miképpen hogy az maga tartoztatást, jozanságot, féldséget és mértékletességet keményen meg hatra és paran-czolta: azonképpen megis átkoz minden tobzodást, kevékedést, pom-páskodást, és hijába valóságot: az kinec semmi egyéb sáfarkodás nem tet-zic, hanem az melly feretettel vagy on övfoglalva; az ki minden gyöny-örködéseket, az mellyec az embernek elméjét az tisztaságtól és tisztaságtól elszakasztác, avagy az ő értelmes érzékenységeket meghomályosítottác és megtompítottác, tulaydon fáyával kárhoztatta.

6. Végezetre eztis jól meg kell gondolni, hogy az Ur Isten közzü-lünc kineckinec megparanczollya, hogy ez életnek minden dolgában, minden az ő kivarallyára nézzen: mert jól tudgya melly nagy nyughatat-lansággal izzadgyon és égjen az emberi értelem, és melly zabolatlan álha-tatlansággal fáguldgyon idestova, és melly nagy kivánsága legyen az ő tisz-teség halafó voltánac különbkülömb dolgoknac egyfermind elfoga-sára. Annakokaért hogy az mi bolondságunc és vakmerőségunc által min-denek tetul mind egy rakasba ne zavarodnánac és elegyednénc, ez élet-nec állapotit rendit fépen megválastotta, és kineckinec tisztit és munkáját megfábtá és megtendelte: Es hogy senki vakmerőségből az ő tzillyát által ne hágja, az életnek ez illyen állapotat és rendit hivatalnac nevezte. Kineckinec azért, az ő életinec neme, mint egy hadi strása állás úgy megrendeltetett és tulaydonitott az Uról, hogy az ő életnek egész folyásában rendetlenül idestova ne haytarnának és inditatnánac. Ez az megkülömbözterés pedig olly fükséges, hogy minden mi czelekedetinc az ferint itiltessenc és becziüttessenc meg ő tőle: és gyakorra fockal kü-lömben, hogy nem az emberi és filosofusi okoság itilnéje. Semmi nem tartatic diczeretesb dolognac, még az világi Bölczeknélis, mint hazánkat az erőszakos kegyetlenségtől megfabadítani. Az mennyei Birónac fáva által pedig, nyilván kárhoztattatic, az kihivatalnélkül, kezeit valamely kegyetlenül uralkodo Tyrannusfa veti.

De nem akaroc példáknac előfamlálásával késedelmezni, elég hogy tudgyuc azt, hogy az isten ferint valo hivatal legyen minden ügyek-ben és dolgokban, az igazán valo czelekedetnek kezdeti és fundamento-ma: á ki magát az ferint nem igazította, az ollyan soha semmi tisztben és cze-lekedetben igaz uton nem megyen. Czelekedhetic talám néha valamit, az mi diczeretesnecláttzic: de akar az melly láttatos és fines legyenis az emberec előtt, de az Isten féki előtt ugyan czac megpöketic és megvette-tic: An-

tic: Annakfelőtte hogy ha az mi hivatalunkat egy általlyában mint egy re-gulánac nem tartyc, tehát az mi életünknek semmi részeiben sem lefien semmi egyenlőség, hanem minden övforgattatic és zavarodic. Ack or va-gyon azért ostán az te életed legjóbban rendeltetvén, hogyha erre az tzilra igazitatic. Mert illyenképpen az onnön magá alhatatlankodása által senki arra nem inditatic, hogy tobbet kísértsen, hogy nem az mennyit fényved-het az ő hivatala: mivelhogy tudgya azt, hogy nem illic hozzá hogy az ő tzillyát által hágja. Az ki tisztnélkül vagy on, az ollyan az közpolgári életet unakodásnélkül viseli, hogy azt az állapotot, az mellybe az Isten otet hely-heztette, el ne hadgya. Visontag az sem kicziny vigasztalás és megenyhi-tés lefien, minden forgalmatosságban, munkában, fáradságban és egyéb terheltetésekben, midön kiki mind tudgya, hogy mind ezekben ő né-kie az Isten igazgatója és vezérője legyen. Az Fejedelemség az ő tisztit örömesben fogja és czelekedti: az házi gazda magát az ő hivatalához an-nyival ferényebben alkalmaztattya: Kiki minden az ő életinec állapotjá-ban, minden kárvallást, forgalmatosságokat, unalmas inséget, foron-gatást elvisel és megfényved, midön bizonyos abban, hogy kineckinec ter-he az Istenül legyen reája vettette. Ebből ostán nagy jeles vigasztalásis fármazic, hogy semmi olly fényes és alávalo dolog ne legyen, az melly, (czac hogy hivatalodnac engedgy) az Isten előtt legdrágalatosbnac és fé-nyeslegesbnec ne tartatnéc.

TIZENEGGYEDIC RESZ.

Az Hitnek megigazulásáru, és első szer az Hit nevénc és ez dolognac mi vol-táru, és megírásáru.

EN azt aranzom hogy immár eléggé meg magyaráztam odafel, hogy az Törvéntül megátkoztatott ember, az elvehett idvőséget, miképpen nyerhesse meg visontag és vehesse elegyedül czac az Hit által. Ismét az Hit ő maga miczoda legyen, és melly isteni jótéteményeket férezzen az em-bernek, és miczoda hasnot és gyümölczöt teremtsen és hozzon. Summája pedig ez volt, hogy mi az Istennek jóvöltából minékünc adatott Christust hit által vefstic el és birjuc, az mellynek velünc közlése által két fele ki-váltképpen való kegyelmer fogunc el: tudnillic, hogy mi az ő ártatlan-sága által az Istenhöz megengesteltetvén, immár mennyekben, á kemény Biro helyett, kegyelmes Arýanc vagy on. Es annakutánna hogy az ő Lelke által megfénteltetvén, ártatlan és uy életre igyekezzünc. Es bizonyá-ra az nyonnan fületéről, melly az másodic kegyelem, annyit bóltunc